

Bekendtgørelse om mulighed for midlertidig fravigelse af regler om møder i menighedsråd, provsti- og budgetudvalg m.v. samt møder i forbindelse med valg til menighedsråd som led i håndtering af Coronavirussygdom (COVID-19)

I medfør af § 12 d, stk. 3, i lov om foranstaltninger mod smitsomme og andre overførbare sygdomme, jf. lovbekendtgørelse nr. 1026 af 1. oktober 2019, som ændret ved lov nr. 208 af 17. marts 2020 og lov nr. 359 af 4. april 2020, og efter forhandling med sundheds- og ældreministeren fastsættes:

Kapitel 1

Formål

§ 1. Formålet med denne bekendtgørelse er at sikre, at menighedsråd og disses udvalg samt provsti- og budgetudvalg under udøvelsen af deres virksomhed kan medvirke til at forebygge og inddæmme Coronavirussygdom (COVID-19), og at de kan udøve deres virksomhed under overholdelse af tiltag til at forebygge eller inddæmme Coronavirussygdom (COVID-19).

Kapitel 2

Grundlæggende betingelser for fravigelse efter denne bekendtgørelse

§ 2. Fravigelser af forpligtelser for menighedsråd og disses udvalg samt provstiudvalg, budgetudvalg og budgetsamråd og privates rettigheder over for disses myndigheder efter §§ 3-10 kan ske i følgende tilfælde:

- 1) Fravigelse er nødvendig for at forebygge eller inddæmme udbredelse af Coronavirussygdom (COVID-19) her i landet.
- 2) Fravigelse er påkrævet som følge af tiltag til at forebygge eller inddæmme udbredelsen af Coronavirussygdom (COVID-19) her i landet, og de pågældende forpligtelser og rettigheder i den sammenhæng må anses for at være af mere underordnet betydning.
- 3) Opfyldelse af lovgivningens forpligtelser og rettigheder bliver umulig eller uforholdsmæssigt vanskelig som følge af foranstaltninger, som har været nødvendige for at forebygge eller inddæmme udbredelse af Coronavirussygdom (COVID-19) her i landet.

Kapitel 3

Fravigelse af krav om offentlighed ved møder i menighedsråd-, provsti- og budgetudvalg samt i budgetsamråd

§ 3. Formanden for menighedsrådet kan i de i § 2 foreliggende tilfælde træffe beslutning om, at offentligheden ikke tillades adgang til menighedsrådsmøderne.

Stk. 2. Formanden for provstiudvalget og formanden for budgetudvalget kan i de i § 2 foreliggende tilfælde træffe beslutning om, at offentligheden ikke tillades adgang til møder i provstiudvalget og budgetsamrådet henholdsvis møder i budgetudvalget.

§ 4. Er der truffet beslutning om, at offentligheden ikke tillades adgang til et møde i menighedsrådet, provstiudvalget, budgetudvalget eller budgetsamrådet, eller om at gennemføre mødet ved video- eller telefonmøde, skal der så vidt muligt ske offentlig video- eller lydtransmission fra mødet, eller video- eller lydoptagelse af mødet skal så vidt muligt offentliggøres snarest efter mødet.

Fravigelse af reglerne om beslutningsprotokoller

§ 5. Et menighedsrådsmøde, provstiudvalgs- eller budgetudvalgsmøde, møde i et besluttende budgetsamråd eller et møde i et af menighedsrådet nedsat udvalg kan i de i § 2 foreliggende tilfælde gennemføres, selv om beslutningsprotokol ikke kan føres og underskrives på mødet. Formanden må i givet fald på anden måde sørge for dokumentation for mødets beslutninger og for, hvilke medlemmer der er ansvarlige for beslutningerne, jf. dog § 9, stk. 3. Denne dokumentation skal med de begrænsninger, der følger af lovgivningens regler om tavshedspligt, så vidt muligt offentliggøres.

Fravigelse af reglerne om mødeplaner m.v.

§ 6. Formanden for menighedsrådet kan i de i § 2 foreliggende tilfælde beslutte at flytte et menighedsrådsmøde til et andet lokale eller en anden adresse end den, der fremgår af mødeplanen.

Stk. 2. Formanden for provstiudvalget henholdsvis budgetudvalget kan i de i § 2 foreliggende tilfælde beslutte at flytte et møde i provstiudvalget og budgetsamrådet henholdsvis budgetudvalget til et andet lokale eller en anden adresse end den, der fremgår af mødeplanen.

§ 7. Formanden for menighedsrådet kan i de i § 2 foreliggende tilfælde beslutte, at et menighedsrådsmøde skal gennemføres ved video- eller telefonmøde. Formanden for et af menighedsrådet nedsat udvalg kan i de i § 2 foreliggende tilfælde beslutte, at et udvalgsmøde gennemføres ved video- eller telefonmøde.

Stk. 2. Formanden for provstiudvalget henholdsvis budgetudvalget kan i de i § 2 foreliggende tilfælde beslutte, at et møde i provstiudvalget og budgetsamrådet henholdsvis budgetudvalget gennemføres ved video- eller telefonmøde.

Næstformanden

§ 8. Når formanden for menighedsrådet, formanden for provstiudvalget henholdsvis formanden for budgetudvalget har forfald, varetager næstformanden formandens beføjelser efter bestemmelserne i denne bekendtgørelse.

Kapitel 4

Præsteansættelser

§ 9. Biskoppen kan i de i § 2 foreliggende tilfælde beslutte, at et møde mellem biskoppen og menighedsrådet (menighedsrådene) som led i ansættelse af præster skal gennemføres ved video- eller telefonmøde.

Stk. 2. Menighedsrådet (menighedsrådene) kan i énstemmighed beslutte at fravige krav om, at stemmeafgivningen i forbindelse med ansættelse af præster er skriftlig og hemmelig, når sådan afstemning skal finde sted på et møde, der afvikles som et video- eller telefonmøde.

Stk. 3. Dokumentation af afstemninger, jf. stk. 2, må alene omfatte fordelingen af det samlede antal stemmer, men ikke, hvorledes det enkelte medlem af menighedsrådet har stemt.

Kapitel 5

Fravigelse af dato for afholdelse af orienteringsmøde i forbindelse med menighedsrådsvalget

§ 10. Under henvisning til de i § 2 nævnte tilfælde fraviges bestemmelsen i lov om valg til menighedsråd § 5 a, stk. 1, 1. pkt., sådan at menighedsrådet afholder et offentligt orienteringsmøde tirsdag den 9. juni 2020. Det er ikke en forudsætning, at orienteringsmødet afholdes sammen med det årlige menigheds-

møde, der afholdes som led i menighedsrådets arbejde med det kommende års budget og aflæggelse af regnskab for det foregående år.

Kapitel 6

Ikrafttræden

§ 11. Bekendtgørelsen træder i kraft ved bekendtgørelse i Lovtidende.

Stk. 2. Bekendtgørelsen ophæves den 1. juli 2020.

Kirkeministeriet, den 5. april 2020

JOY MOGENSEN

/ Pernille Esdahl

Rapport fra arkæologisk undersøgelse på Gråbrødre kirkegård d. 29.-30. august samt 5., 6., 10. og 13. september 2018

Gråbrødre Kapel, Roskilde Domsogn, Søomme hrd., Københavns amt. Stednr. 02.04.10-261

**Rapport ved museumsinspektør Henriette Rensbro og studentermedhjælp Sara Næss
Elleskov**

J.nr. 18/01253

Resumé

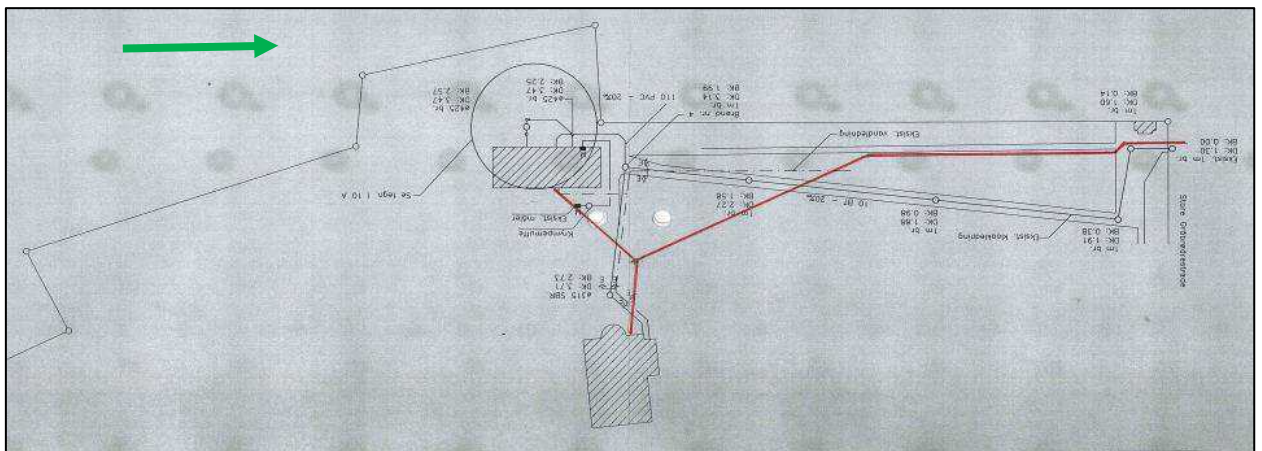
I forbindelse med fremføring af fjernvarmeledning på Gråbrødre kirkegård blev der foretaget en arkæologisk undersøgelse. I kirkegårdstien vest for kapellet, samt øst for graverbygningen er fundet bevaret murværk, hvilket sandsynligvis er dele af klosterkirken fra 1237. På baggrund af undersøgelseerne antages det, at der findes yderligere murværk fra både kirke og kloster under græsset på store dele af kirkegården. Man må derfor ved fremtidigt graverarbejder på kirkegården, være særligt opmærksom på mur- og fundamentrester.

Indhold

Baggrund.....	3
Forløb/Metode.....	3
Iagttagelser.....	9
1. stræk.....	9
Tolkning.....	10
2. stræk.....	11
Tolkning af N1	12
3. stræk.....	13
4. stræk.....	14
Tolkning af M1.....	19
Tolkning af M3.....	22
5. stræk.....	23
Tolkning.....	23
Konklusion.....	24
Planer	26
Genstandsliste.....	29
Anlægsliste	30
Tegning	31
Bilag 2 – NOK jordanalyser	33
Bilag 3 – dateringer	37
Datering af prøve L2A.....	37
Datering af prøve L2B.....	38
Fotoliste.....	39

Baggrund

Grøfter til fjernvarmeledninger blev gravet over kirkegården fra porten i kirkegårdens nordmur (mod Gråbrødrestrede) og frem til kapellets nordvest hjørne samt til graverbygningens østmur. Gravearbejdet blev efter en misforståelse vedrørende fredningen af område iværksat tidligere på året og herefter stoppet på Roskilde Museum ROMUs og Slots- og Kulturstyrelsens initiativ. Grøften der løber langs den nordlige del af kirkegårdens vestligste sti (ved vestlige kirkegårdsmur) er 85 cm dyb. Den stod åben frem til august 2018, hvor alle tilladelser og aftalen med Nationalmuseets kirkearkæologer var på plads og resten af arbejdet kunne udføres fra d. 29. august.

Den i 2018 projekterede ledningsgrøfter er her vist med rød streg på en plan fra 1999. Med grøn nordpil.

Forløb/Metode

Til stede ved undersøgelserne var Søren Nielsen og Anders Madsen fra entreprenørfirmaet JFE Bravida med en minigraver, samt byggeteknisk leder Ole Højlund fra Roskilde Domsogn, Jesper Langkilde og Alexander Bejer Ehrensvärd Banck fra Roskilde museum (ROMU), og kirkearkæolog Henriette Rensbro fra Nationalmuseet.

Gravearbejdet og hermed det arkæologiske arbejde stod på d. 29-30. august, samt 5-6., 10. og 13. september 2018, og er i denne rapport opdelt i 5 stræk (=afsnit), som delvist afspejler rækkefølgen af gravearbejdet. Placeringen kan ses på skitsen nedenfor. Grøfterne er 75-85 cm dybe og 60 cm brede og blev gravet med minigraver. De øverste 30 cm muldjord blev lagt langs grøften, for at blive lagt øverst ved genopfyldningen. Den underliggende jord blev kørt væk for at blive erstattet med grus.

0-punkt for nivellementer er på gravstedets NV hjørne, ud fra kapellets SV hjørne.

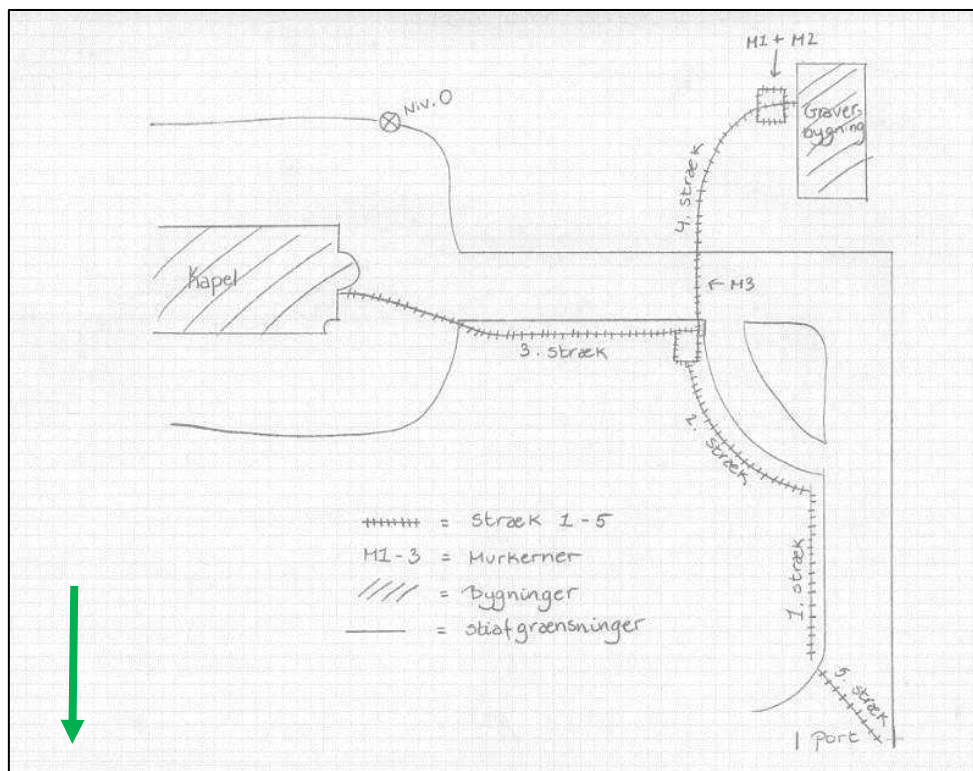

0-punkt markeret med arkæolog Alexander Bejer Ehrensvärd Banck fra Roskilde museum (ROMU). Set mod øst.

1. stræk

29. august 2018:

Der blev så vidt som muligt gravet i græsset langs stierne. 1. stræk blev gravet fra nord, fra det sted, hvor arbejdet stoppede tidligere på året, mod syd langs østsiden af kirkegårdens vestligste sti og frem til sidestien, som svinger mod sydøst.

Oversigt over forløbet af de 5 stræk. Med grøn nordpil.

2. stræk

29. august 2018:

NØ siden af den buede sti op til kapellet, i retning mod S-Ø og frem til starten af stien der forløber Ø-V.

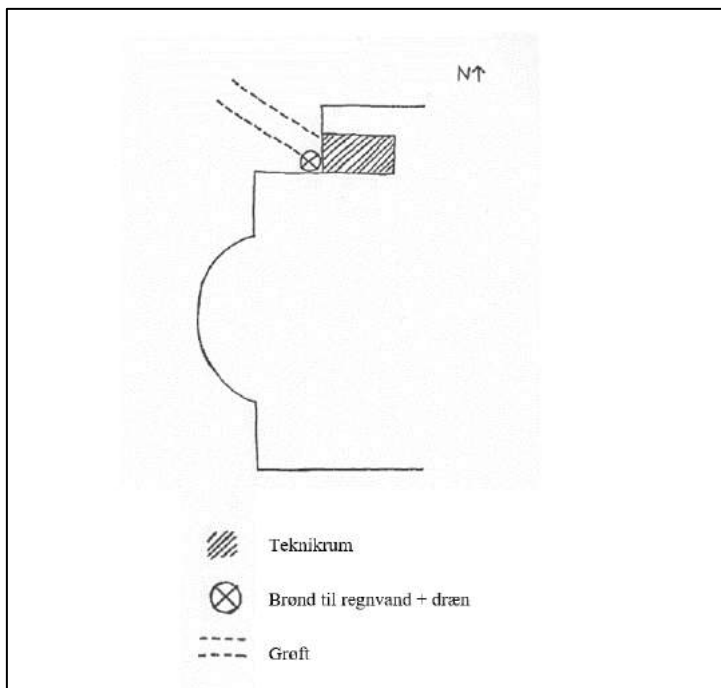
30. august 2018:

Udvidelse af stræk 2's sydligste del til et 2x2 meter hul.

Gravning af 2x2 meter hul sydligst i 2. stræk. Med grube N1. Set mod SØ

3. stræk

Skitse over den østligste del af 3. stræks placering ved kapellets nordvest hjørne.

5. september:

Graves fra begge ender. Først i græsset, fra vest til øst et stykke på 6 meter, og derefter yderligere 6,5 meter fra den NV side af kapellet ved brønden, og mod NV.

3. stræk fra kapellets NV hjørne mod NV. Set mod nord.

4. stræk

30. august:

Gravning af grøften fra graverbygningen i en bue mod N-Ø til Ø-V stien. Her graves lige øst for graverbygningen. Af tekniske hensyn vedr indføring af varmerør under fundament graves til 135 cm i dybden. Her ses murstykket M1 første gang.

5. september 2018:

Blev gravet øst for graverbygningen. Der udvides til ca. 2x2 meter omkring murstumpen M1. Formålet var at give Alexander mulighed for at håndgrave der om torsdagen, hvor hverken entreprenørerne eller Henriette er til stede.

6. september 2018:

Alexander var alene på stedet og rensede muren M1 frem i stræk 4.

10. september:

Alexander og Henriette tog jordprøver i Lagsekvensen L2 under K2 og muren M1's østvendte side.

M1 efter udtagning af jordprøver i lagene under muren. Set mod vest

Anlæg M1 blev senere tildækket med fiberdug af entreprenørerne fra JFE Bravida, som tog dette foto med graverbygningen i baggrunden. Set mod vest.

Resten af stræk 4 svinger fra murkernen M1 mod NØ til stien. Ved stien er grøften 90 cm dyb. Der graves over stien til stræk 2. Her ses M3 under stien.

5. stræk

13. september:

Den sidste del af grøften til ny varmeledning blev gravet i kirkegårdens NV-hjørne fra nordenden af grøften, som blev gravet i forsommeren til portåbningen ud mod Store Gråbrødrestrede.

lagttagelser

1. stræk

I grøften består de øverste 30 cm, homogent, sandet mørke brunt muld. Herunder er fyldt ensartet, opblandet med brunt, leret kompakt muld med mange sten (disse 1-5 cm) og små stumper af kalk og rød tegl.

Gravningen af stræk 1. set mod syd

Bund af grøften i 1. stræk.

Der er moderat med løse knogler, ifølge entreprenøren var der flere knogler i grøften nord herfor, som blev gravet tidligere på året. Der er en del små (1-5 cm) røde teglstumper og mørtelpletter i jorden.

Tolkning

Indholdet af tegl kan tolkes som nedrivningsaffald, som er flyttet hertil fra plateauet hvor kapellet står i dag og hvor det formodes at en klosterbygningerne har stået. Jorden er ved efterfølgende begravelse gennemgravet adskillige gange, således at stumperne er blevet små.

Der er intet af arkæologisk interesse på det første stræk, Jesper fra ROMU fortæller at han mener at kirkegården lå på dette sted i middelalderen.

2. stræk

Der er nordligst kun ca. 10 cm humøst muld under græsset. I resten af strækket er der 25 cm. Herunder er fyldt kompakt, meget tørt, leret gråbrunt muld. Det minder om 1. stræk, men er mere kompakt, og brokkerne er større, fra 1 cm til næsten hele tegl. Der findes i 2. stræk færre store knogler, og om der også er færre små stumper, er dog svært at afgøre.

Syd for det store træ (se plan 3) er flere knogler i jorden. Ca. 3 meter syd for det store træ starter et område med mange og mindre (3-10 cm) brokker af røde tegl og kalk. Midtvejs mellem det store træ og den tværgående Ø-V sti er marksten (5-15 cm) i jorden sammen med brokker af tegl, kalksten og flere knogler. En del af disse kalksten er sandsynligvis frådsten og mørtel.

Der er på 2. stræk med 2-5 meters mellemrum koncentrationer af (4-10 stk.) teglbrokker. Der er fundet 7 frådsten (15-40 cm).

Teglbrokker og knogler fra grøften på 2. stræk. Set mod syd.

To steder på 2. stræk var hulrum. Der er sandsynligvis tale om grave, som har sat sig. I den ene var en armknogle Ø-V-orienteret. Den lå ca. 80 cm under overfladen. Denne ringe dybde for grave tyder på at der er gravet materiale af på denne svagt hældende nordvendte ”skråning”.

I den sydligste del af 2. stræk, blev gravet et 2 x 2 meter stort hul ca. 1 meter dybt. Her var 60 cm under græsset toppen af en grube (anlæg N1) med mange teglbrokker inkl. tagtegl og mørtel og et ikke-naturligt lerlag med mange teglbrokker.

Brokkelag i 2. stræk (N1). Set mod øst

Tolkning af N1

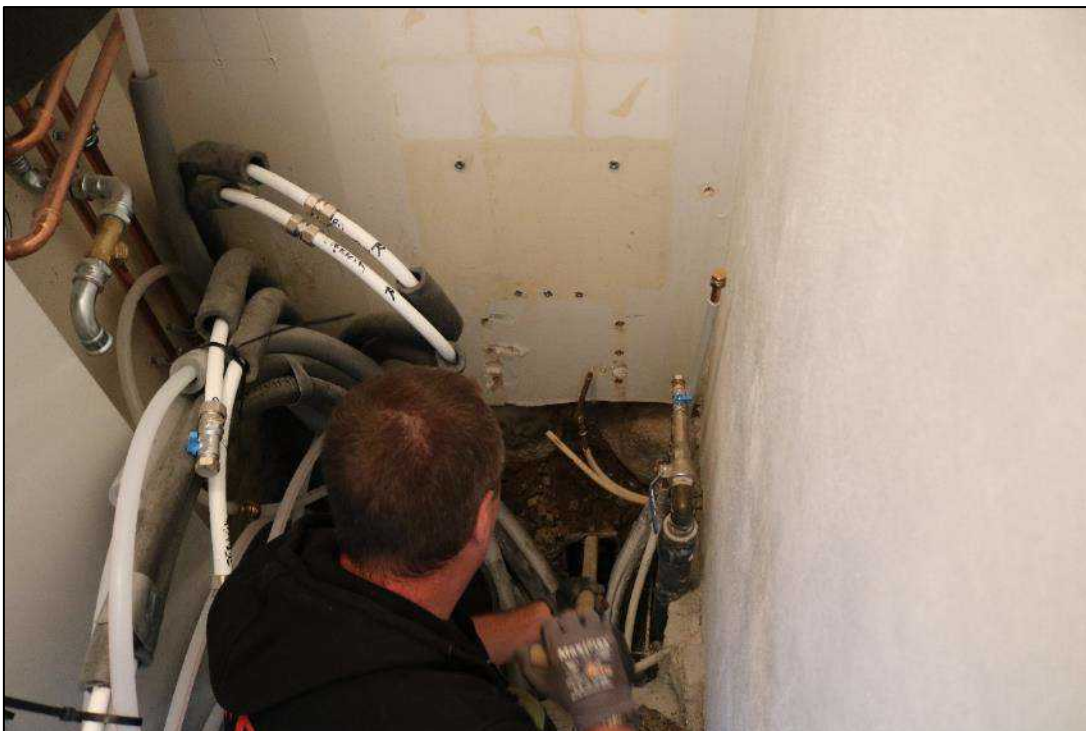
N1 er sandsynligvis en grube med affald efter nedrivning af kloster og kirke.

3. stræk

Indenfor i det lille teknikrum er pladsen trang. Hullet i gulvet er lille, og der er en masse rør og ledninger som kommer op fra gulvet. Det er til ny gulvvarme.

Rør, ledninger og kloak i grøften udenfor kappellets NV hjørne. Der graves under fundamentet ind til teknikrummet. Set mod NØ.

Teknikrummet.

De første ca. 2 meter af grøften gravet fra kapellets NV hjørne ved brønden, ved forpladsen til kapellet, er med stabilgrus, teglbrokker, store gule brokker af glaserede drænrør, gamle cementrør og en masse ledninger. Herefter er det jord, ler og mange røde teglbrokker. 90 cm under overfladen er der få brokker, meget muld og ler. Dette ligner den nordligste del af 2. stræk, dvs. det udvidede hul i stræk 2. sydende. 4 meter fra hjørnet stopper det massive brokkelag brat, og fyldet består ned til 90 cm. Under terræn af stabilgrus findes meget leret, fugtigt muld med få brokker og herunder findes brokkelag. Det tolkes som om der er fyldt jord på stedet, som jo er en bakketop. Det nederste brokkelag ser ud til at stoppe omkring overgangen fra sti til græs.

De vestligste 4 meter af de sidste 6 meter af stræk 3, ligner den nordlige del af stræk 2. De østlige 2 meter har meget færre brokker i muldlagets øverste 50 cm. Herunder findes gult ler iblandet lidt muld og små teglbrokker. Lerlaget ses fortsat ind i den østlige del af det firkantede hul i sydenden af stræk 2.

4. stræk

30. august 2018:

I 135 cm dyb grøft fra graverbygningen, er de øverste 25 cm mørkt brunt muld, med enkelte røde tegl. Herunder er fyldet ensartet af gråbrunt muld med en jævn mængde røde teglbrokker, lidt kampesten og en del kalk eller mørtel. Heri stærkt vekslende iblandet gult ler. I bund af de 135 cm ses træ og gult ler, som tolkes som undergrundsler og kistebund. Der ses i grøften ca. 20 store knogler, og fund af et potteskår (x12), det er en stjer fra potte med indvendig glasur og delvist udvendigt, og brunglaseret tegl med affuret kant. Dateringen er 16-1800.

Der er i jorden lige linjer og lodrette fyldskifter, som tolkes som grave. Desuden var der en jernurne og to kistehanke. Fyldskiftet til urnenedgravningen kunne ikke ses, fordi den var nedsat i brokker. Nogle af disse grave er G1 og G3, som har forstyrret murstykket M1 og derfor er registreret på tegning nr.1.

Øst for graverbygningen er et stenfundament (anlæg M1) med et lag af brokker ovenpå.

Mur (M1) med brokkelag, øverst ses rester af et nyere drænrør, markeret med rød firkant. Her lå også de to mønter x1 og x2. Set mod nord.

6. september 2018:

Undersøgelse af mur M1: Den er her set i en længde af ca. 2 meter. Murkernen er bevaret i knap 1 meters bredde. At dømme ud fra fundamentstenenes placering og deres flade oversider har muren med sine skalmure oprindeligt været ca. 2 meter bred.

Vestsiden viser et klart billede af et fundament med både bevarede sten og stenspor (K1) hvor stenen er fjernet ved plyndring. Herover er murkernen, hvis top er 60 cm under græs mod syd og 40 cm under græs mod nord. Skalmurene, som formodes at være af tegl er helt væk og flere af fundamentstenene ses kun som stenspor.

Mur M1 vestvendt side. Nederst ses fundamentsten og (hvidt) stenspor efter plyndret fundamentsten K1. Set mod øst.

På østsiden af muren er billedet mere forvirrende. En senere grav 1 (G1), har ødelagt en del. Og murkernen er mere ødelagt, sandsynligvis pga. gravning for at kunne fjerne/plyndre fundamentsten nedenunder. Grav 3 (G3, se Tegning 1) blev i grøften vest for M1 set aftegnet i undergrunden 135 cm under græsoverfladen.

Mur M1 østvendt side. Nederst ses (hvidt) stenspor K2, som her er snittet. I snittets østvendte side ses lagsekvensen L2, som er stratigrafisk under både M1 og K2. Set mod vest.

Grav 2 (G2) ser ud til at være under stensporet. Og kan derfor være ældre end klosterkirken. Under K2 er en sekvens af lag (L2), alle humøse i forskellige brune nuancer med meget små stumper af røde tegl. Lagene er skrånende nedad mod syd (set i NS-profil/snit). Det er gravet ned til ca. 50 cm under K2. Herunder er jorden ikke undersøgt.

Fra L2 blev taget fire jordprøver. Prøve L2A er taget i det øverste lag. Prøve L2B er taget i midten af L2, hvor der er et stort indhold af trækul og aske. Prøve L2C er taget i den nederst fremgravede del af L2. Prøve L2D er udtaget som en blok i midten af profilens sydlige del (Se Bilag 1 og 2, for analyse og fortolkning).

Nærbillede af lagsekvensen L2, med afmærkninger fra jordprøvetagning. Set mod vest.

SØ for M1 er en murstump (skalmur?) M2, som tilsyneladende mangler fundament og derfor sandsynligvis er nedrivningsaffald

M2 ses i øverste venstre hjørne og M1 i midten af billedet. Fundamentsten og stenspor er udenfor den røde ramme. Set mod syd (grøn nordpil).

Den middelalderlige overflade kan have været ned til 140 cm, under nuværende græsoverflade, eller evt. højere oppe.

I jorden over murkernen (M1), lå to mønter (x1, x2) og en nitte (x3). Disse er bestemt til en dansk penning fra 1330'erne (x2), og muligvis en regnepenning, ca. 1500-1700 (x1). Nitten havde ingen relation til mønterne.

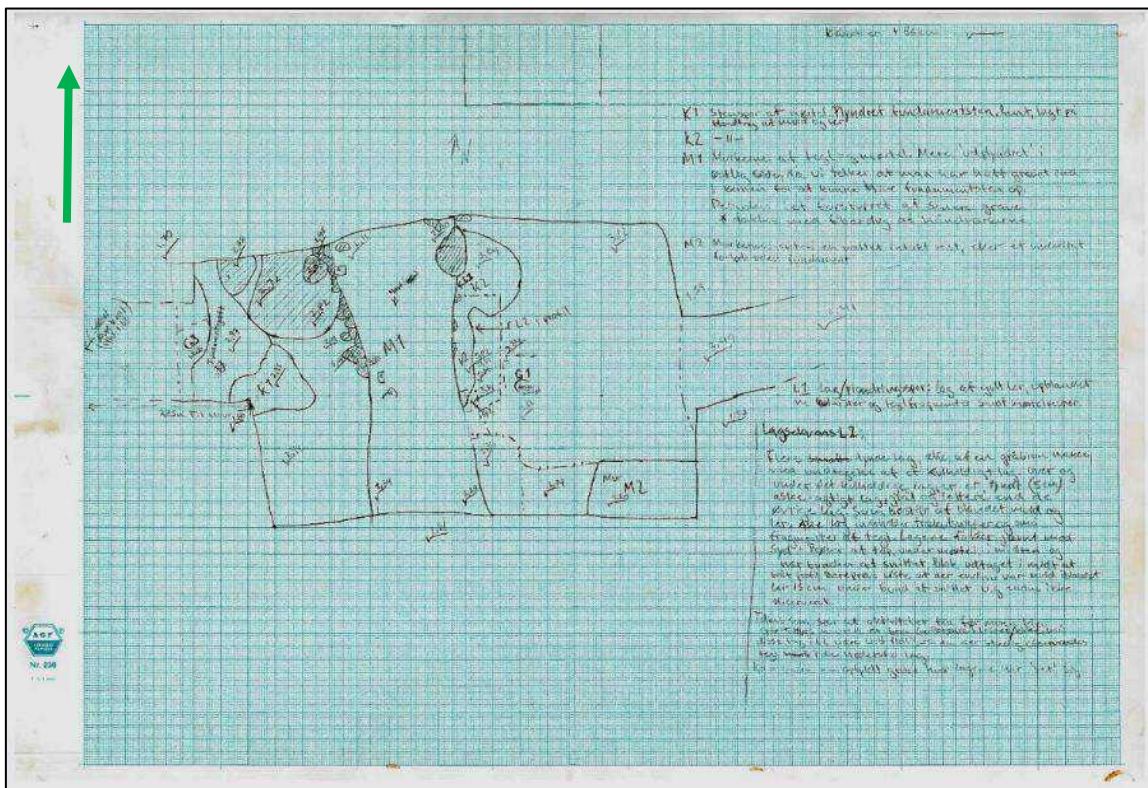
Regnepenning ca. 1500-1700, x1

Dansk penning 1330'erne, x2

Tolkning af M1

M1 antages, at være en del af klosterkirkens vestmur. M2 er sandsynligvis bare en løs murstump, som ligger tilfældigt. K1 og K2 er ”stenspor” efter fjernelsen af fundament. Tegningens skråskravering angiver fundamentsten, som stadig ligger på plads.

Tegning 1. Nord er opad (se under Tegninger, for større udgave).

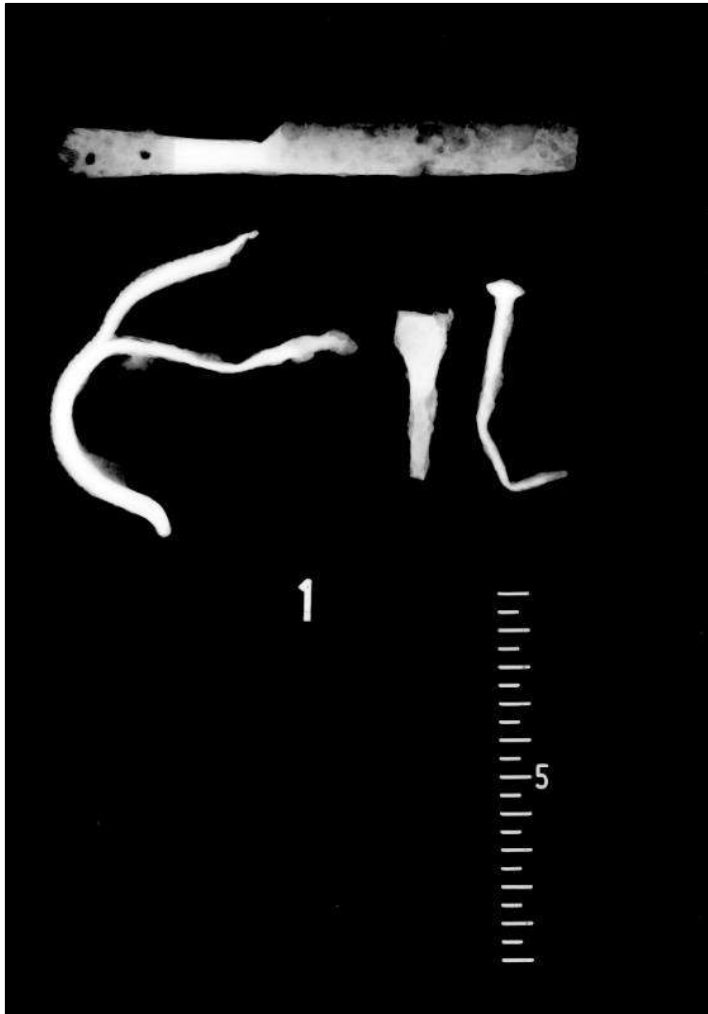

Foto af område for tegning 1, med grøn nordpil.

10. september 2018:

De nordøstligste 3,5 m af stræk 4 er forstyrret af stærkstrøm, telefon og kloak. Den øvrige del af grøften har øverst et lag af mørk brun muld uden brokker og herunder muld, ler, grus og mørtel, med mange teglbrokker. Dette er ikke ligeså homogent som set i stræk 2. Der er markant flere brokker fra midtvejs i grøften mellem murkernen og stien, og mod NØ end fra midtvejs og mod SV.

Der findes generelt i dette stræk mange tagtegl af typen munke- og nonnetegl. Herudover 4 løsfundne jerngenstande. Der er taget røntgenfoto af disse. Se foto nednefor. Den øverste tolkes som værktøj, sandsynligvis gartnerværktøj. Længst til højre er et søm. De to resterende fund nederst i midten og længst til venstre kan ikke identificeres.

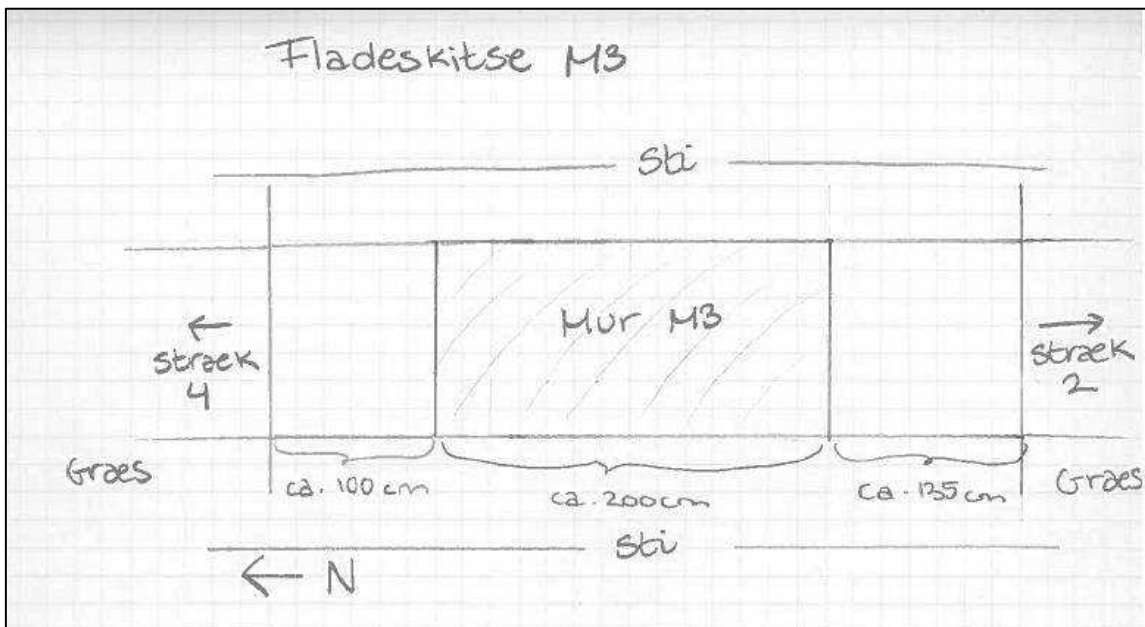

Röntgenfoto af jerngenstande fundet i 4. stræk.

I den sidste del af stræk 4, hvor der graves på tværs af den Ø-V orienterede grussti blev i 60 cm's dybde fundet toppen af en ca. 2 meter bred mur (M3). Den er ikke undersøgt nærmere, og vil blive liggende under fjernvarmeledningen. bredden er ca. 200 cm, hvilket er nogenlunde som M1 fra stenspor til stenspor. M3 er tilsyneladende bedre bevaret.

Mur M3 markeret med rød firkant. Set mod syd.

Fladeskitse af M3.

Tolkning af M3

M3 er sandsynligvis klosterkirkens nordmur.

5. stræk

I den SØ-lige ende blev gjort et løsfund i den opgravede jord. Det er en dupsko af kobberlegering med ornamentik og med rustent jern indeni (x7). Tæt ved denne blev der fundet to fragmenter af svinekæber.

Der var i dette område intet spor af aktivitet, kun enkelte teglbrokker, og knogler.

Dupsko x7. Til højre ses røntgenfoto. Rustent jern indeni er markeret med rød ring.

Over en strækning på knap 3 meter må fjernvarmerøret lægges under rødder fra det store træ. Den eneste ældre ledning i dette område er et telefonkabel, som ligger ca. 20 cm under overfladen, dvs. over rødderne.

Ca. 5,5 m fra porten har en stor sten ca. 35 cm og to mindre sten, tvunget rødderne højt op lige under overfladen. Alle tre sten ligger i løs homogen muld, hvilket også ses i resten af grøften. Den store sten bliver liggende, mens de små sten bliver fjernet.

Tolkning

Dupskoen har været forstærkning i spidsen af en læderskede til en meget tyndt kniv. Af seniorforsker ved Nationalmuseet, Anne Pedersen er den bestemt som en spisekniv fra renæssancen, hvor man ikke anvendte gaffel, men kniv til at spise med. Muligvis er jernet inde i dupskoen rester af en kniv. Det er mest sandsynligt, at dupskoen er bragt ind på kirkegården med jord fra byen.

Tolkningen af jordfyldet i stræk 5 er at på trods af den homogene mørke brune muld er meget løs, så minder denne ikke om almindelig kirkegårdsjord som set i stræk 1 og 2. Hertil er der for lidt undergrundsler iblandet.

Konklusion

I kirkegårdsjorden er mange småstumper af tegl og mørtel og samtidig et næsten fuldstændigt fravær af hele tegl. Dette tyder på at klosterbygninger og kirke næppe blev voldsomt væltet og udjævnet, men mere sandsynligt blev pillet fra hinanden med henblik på genbrug af materialerne. Det må også være årsagen til at murstykket M1 kun er bevaret med sin murkerne, mens skalmurene af tegl og flere af de fundamentsten, som stikker ud under muren er helt væk.

Lagsekvensen L2 under murstykket M1 er ved to C14 dateringer af trækul (fra prøve L2A) og makrofossil (fra prøve L2B) bestemt til at være yngre end 800-tallet (se bilag 3). Herved er det altså muligt, at murstykket er en del af det kloster, som blev grundlagt år 1237 på en bygrund med dertilhørende gård, som Ingerd af Regenstein donerede til munkene. Ud fra placeringen antages det at være kirkebygningens vestmur, som er fundet.

Samme lagsekvens L2 under M1, den formodede vestmur i kirken, er ved lag- og makrofossilanalyser af fire jordprøver (L2A-L2D) beskrevet således: jordlagene er afsat på stedet over en længere periode i forbindelse med forskellige aktiviteter på området (se Bilag 1 & 2). Disse aktiviteter er altså foregået inden opførelsen af klosterkirken. Men om det er sket, mens her lå en stor bygård eller i klostrets første tid, før kirken blev bygget vides ikke.

Under stensporet K2, som er en del af fundamentet under M1 er muligvis en grav (G2). Men det kan formodentlig godt stemme overens med, at der er foretaget begravelser, før kirkens vestende var færdigbygget.

Muligvis er der siden klostrets tid sket større ændringer af terrænet i form af afgravninger på den nordlige del af kirkegården og påfyldning af materiale på plateauet, hvor klosterkirken formodes at have ligget og hvor kapellet ligger i dag.

På baggrund af de arkæologiske resultater, må det antages, at der findes bevaret murværk fra kloster og kirke under græsset på store dele af den fredede Gråbrødre Kirkegård. Der skal udvises yderste forsigtighed ved fremtidigt gravearbejde. Graveren må derfor ved gravning af grave mm. på kirkegården, være særligt opmærksom på murrester i jorden og hvis der ses noget straks tilkalde

Nationalmuseets kirkearkæologer eller arkæologer fra ROMU, Roskilde Museum, så det fundne kan måles ind og blive beskyttet fremover.

Planer

Plan 1: Opmålt og udført af Alexander Bejer Ehrensvärd Banck fra Roskilde Museum (ROMU), den nordligste del ved stræk 5 mangler, se **plan 3**.

Grøn: kirkegårdsti

Rød: grøft fra arkæologiske undersøgelser

Sort: anlæg: M1, M2, M3, K1, K2.

Gul: kapel, Graverbygning

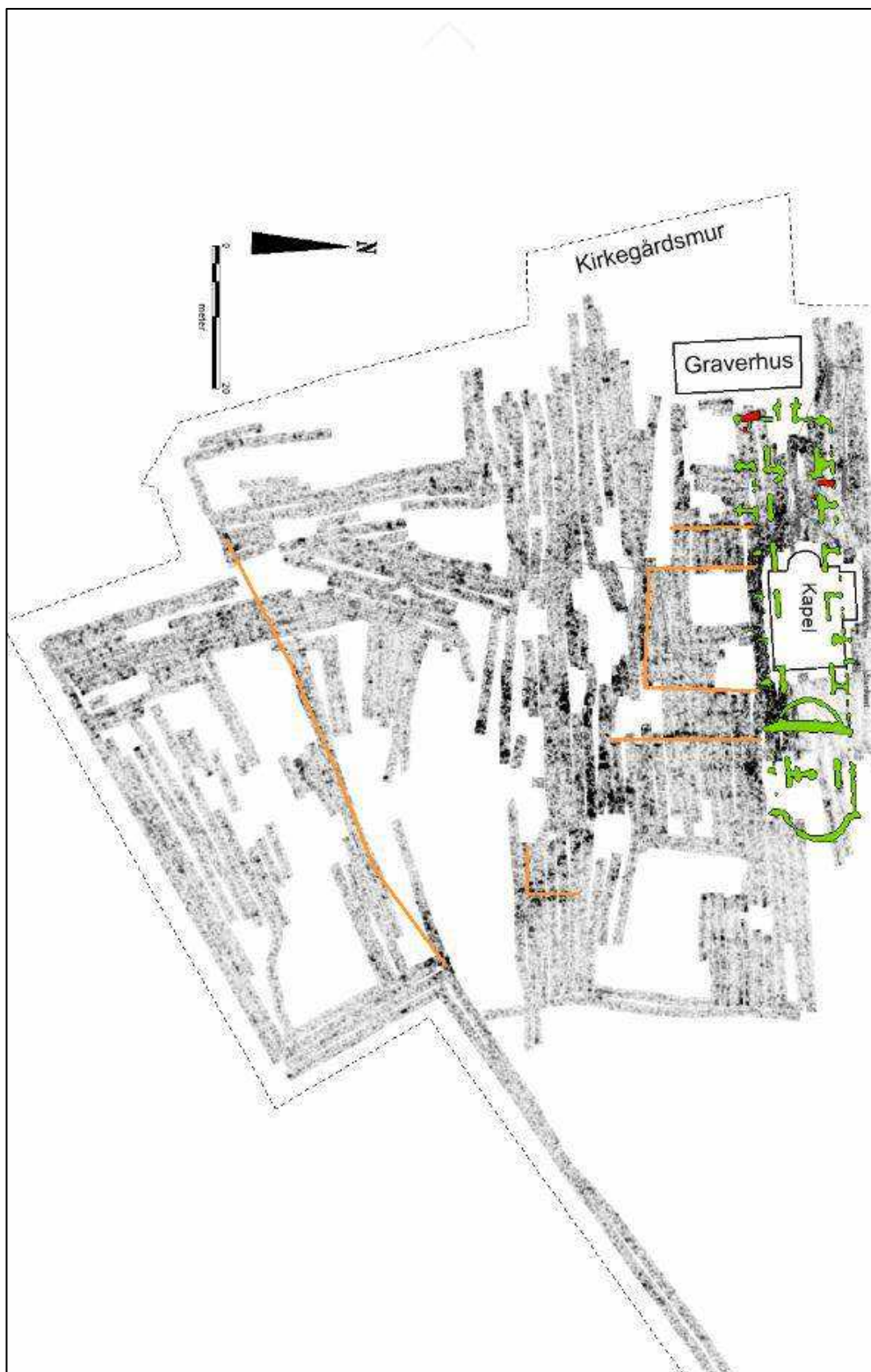
Blå: niv. 0, gravstedets NV hjørne, udfra kapellets sydvestlige hjørne

Nord er til højre.

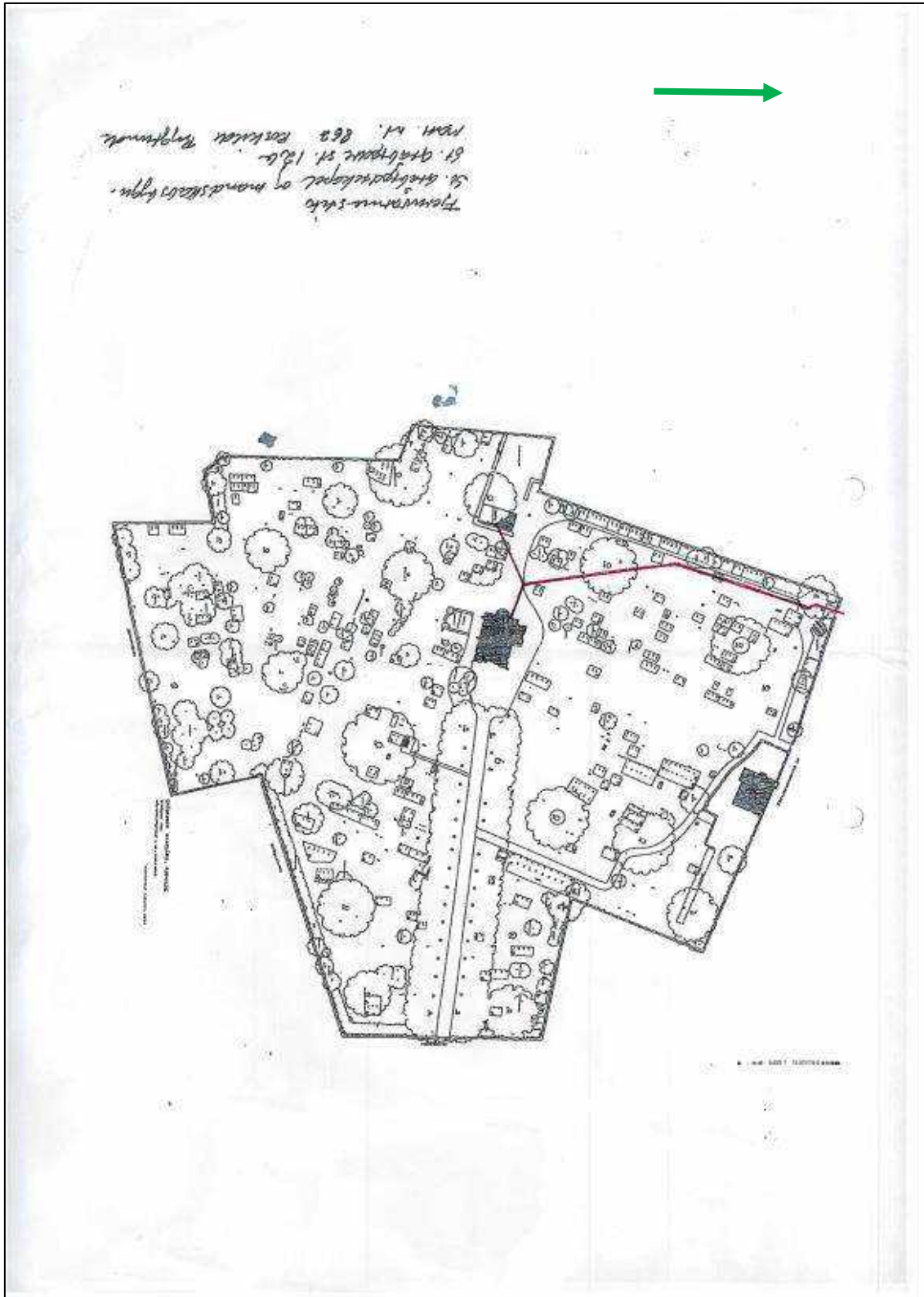
Plan 2: Tolkning af opmåling med georadar af kirkegårdens sydlige del. Klosterkirken er optegnet med grøn og mulige klosterbygninger med orange. Udført af Roskilde museum (ROMU).

Nord er til højre.

Plan 3: Kort fra 1955, planlagt fjernvarmeledning til kapel og graverbygning markeret med rød.

Nord er til højre.

Genstandsliste

Fundnr.	Stræk	Genstandstype
X1	4. stræk, fundet på M1	Mønt. Muligvis regnepenning, ca. 1500-1700.
X2	4. stræk, fundet på M1	Mønt Dansk penning, MB 558-559, henført til Roskilde, 1330'erne. Lille hul, let.
X3	4. stræk, fundet sammen med X2	Nitte af bronzelegering
X4	Løsfund, 4. stræk	2 stk. uidentificerbare jerngenstande
X5	Løsfund, 4. stræk	1 stk. jernværktøj, sandsynligvis til gartneri
X6	Løsfund, 4. stræk	1 stk. søm
X7	5. stræk	Dupsko, sandsynligvis skeden fra en spisekniv
X8	4. stræk, under K2, i Lag 2B	Glasskår af buet glas
X9	Løsfund	6 stk. tegl
X10	Løsfund	3 stk. søm
X11	Løsfund	Jernstang/kistehåndtag
X12	Løsfund	75 stk. keramikskår

Møntbestemmelse fra Den Kgl. Mønt- og Medaillesamling:

DANEFÆ – mønter fra NM-Kirkesag
NATIONALMUSEET – DEN KGL. MØNT- OG MEDAILLESAMLING

FP 12619 J.nr. 18/01253

Modtaget på KMMS: 11.10.2018

Modtaget fra: Henriette Rensbro

Behandler af: Salwa Y. Amzourou

Lokalitet: Gråbrodre Kirkegård i Roskilde

Fundkontekst: i jorden over murkernen M1. Undersøgelse foretaget aug-sept 2018

Møntliste (foreløbig bestemmelse)

1. Dansk penning, MB 558-559, henført til Roskilde, 1330'erne. Lille hul, let korroderet. (x2).
2. Muligvis regnepenning, ca. 1500-1700. Blankslidt (x1)

OBS: nitte hører ikke til mønten!
Ikke nødvendigt med konservering.

Anlægsliste

Anlægsnr.	Felt	Beskrivelse	Stratigrafi
M1	4. stræk, øst for graverbygning	Murkerne af tegl og mørtel, ca. 100 cm bred. Skalmurene (sandsynligvis af tegl) mangler helt. Selve murkernen er mest ødelagt på østsiden, sandsynligvis er det gjort for at kunne fjerne fundamentsten (K1 og K2).	Under brøkkelag. Forstyrret af senere grave (G1, G2).
M2	4. stræk, øst for graverbygning	Murstump, tolkes som løsreven skalmur, da der ikke ses et fundament.	
M3	4. stræk, under Ø-V orienteret kirkegårdsti	Mur med kerne og tilsyneladende med delvis bevarede skalmure af tegl. Ialt ca. 200 cm bred, tolket som klosterkirkens nordmur. Kun set oppefra.	
K1	4. stræk, øst for graverbygning	Stenspor fra plyndret fundamentsten, med fyld af mørtel.	Stratigrafisk yngre end M1.
K2	4. stræk, øst for graverbygning	Stenspor fra plyndret fundamentsten, med fyld af mørtel.	Over G2. Under M1.
L1	4. stræk, øst for graverbygning	Lag/plyndringsspor af gult ler, opblandet med kulrester, teglfragmenter, samt mørtelrester.	Over K2 og L2 og stratigrafisk yngre end M1.
L2	4. stræk, øst for graverbygning	Lagsekvens med flere lag af en gråbrun nuance, med undtagelse af et kulholdigt lag. Tolkes som spor af aktiviteter fra før muren blev opført. Herfra er analyseret jordprøver.	Under M1 og K2.
G1	4. stræk, øst for graverbygning	Grav 1	Stratigrafisk yngre end M1.
G2	4. stræk, øst for graverbygning	Grav 2.	Under K2. Stratigrafisk ældre end M1.
G3	4. stræk, øst for graverbygning	Grav 3, set i bunden af varmegrøften ca. 135 cm under nuværende overflade.	Stratigrafisk yngre end M1.
N1	Sidste del af 2. stræk	Affaldsgrube med brøkker fra nedrivning af kloster og/eller kirke.	

Bilag 1 – NM M&M jordanalyser.

(Ved en misforståelse var de afleverede jordprøver alt for små til analyse)

Til Henriette Rensbro MRN, Nationalmuseet

Tre jordprøver fra Gråbrødre Kirkegård og Kapel, Roskilde Domsogn, NM j.nr. 18/01253 Navision projekt nr (regnskabsnr): 30253, stammende fra en arkæologisk udgravning i forb. med fjernvarmeledning sommeren 2018 er analyseret med henblik på at belyse:

- 1) er lagene dannet på stedet eller redeponeret der ?
- 2) Er der forskel på indholdet af planter, grusstørrelse mm i de 3 prøver ?
- 3) Kan prøverne bruges til at sige noget om,
 - a) hvad der er forgået på stedet ?
 - b) Er det fyld i en grube
 - c) eller terrænhævning ?
 - d) eller aflejringer pga aktiviteter ?
 - e) hvilke ?
- 4) Vil det være muligt at foretage C14 datering ?

L2-A består af fin- og mellemsandet ler. I laget findes mange tegl- og mørtelfragmenter samt en del små trækulfragmenter og fiskeben.

L2-B består af finsandet silt med lidt ler. I laget findes mange trækulfragmenter 0-10 mm samt mange tegl- og mørtelfragmenter. Desuden en del fiskeben og 1 byg-kerne.

L2-C består af fin- og mellemsandet ler. Ca. ¼ af laget består af mørtelfragmenter op til 40 mm. I laget findes desuden lidt teglfragmenter samt en del små trækulfragmenter og enkelte fiskeben.

Spørgsmål 1 kan ikke besvares ud fra tre små poser jord. Det kunne måske være set i profilen, men selv der ville det have været svært.

Spørgsmål 2. Prøverne er meget ens med undtagelse af et lidt mindre ler-indhold i prøve B samt det meget store indhold af mørtel i prøve C.

Spørgsmål 3: Det gennemgående træk er tegl og mørtel som tegn på byggeaktivitet eller nedbrydning. Det meget mørtel i lag C kan både være tegn på opmuring af teglbyggeri på stedet eller afrensning af gamle teglsten til genbrug. Trækul, fiskeben og kornkernen er affald.

Spørgsmål 4: Der er daterbart materiale i de tre prøver (ikke mindst kornkernen), men da man ikke kan sige noget om, hvor materialet kommer fra, vil det være meget usikkert om en datering siger noget om tiden for lagenes dannelse.

23/10-2018

Peter Steen Henriksen/ M&M - Nationalmuseet

Bilag 2 – NOK jordanalyser

NOK
NATUR OG KULTUR

Lag- og makrofossilanalyser
fra
Gråbødre Kirkegård og Kapel
Roskilde Domsogn
NM J.r. Nr. 18/01253

Anrine S. A. Møtzsen

NOK-rapport nr. 46-2018

NOK
NATUR OG KULTUR

Cent. scient. Anrine S. A. Møtzsen
Tjægersgade 64, 2. Th., DK-1794 København V
Tlf.: Mobil: 40 98 86 75
mail: nok@nok.dk · www.nok.dk
Partner i Dansk Miljøarkæologisk Center

Bagrund
Fra den arkæologiske undersøgelse Gråbødre Kirkegård og Kapel, Roskilde Domsogn, NM J. Nr. 18/01253 er der af Museumsinspektør Henriette Rensbo fra MRN, Nationalmuseet indleveret 4 jordprøver til lag-, materiale- og makrofossilanalyser.

Prøverne er udtaget under en murkærne, der kan være rester af den nedrevne klosters vestmur. Lagene under murkærnen kan derfor være afleveret inden den middelalderlige klosterkirke blev opført i 1279. Inden kirken blev opført antages det at der var en stormands bygrund på stedet (Henriette Rensbo).

Metode
Prøverne blev beskrevet ud fra de umiddelbart synlige karakterer og ved undersøgelse under stereolup ved op til 40x forstørrelse. Der blev herefter udtaget delprøver til analyse fra hvert lag. Delprøverne blev slæmmet gennem anlæsesigter med maskerinde på 0,5 mm og 0,25 mm.

Indholdet i prøverne blev beskrevet og kvantificeret. Fis og andet identificerbart materiale blev sorteret fra.

Slingsgrøvd på forskullet materiale
Da forskullet materiale er meget porøst vil det hurtigt blive slidt og afrundet når det udsættes for mekanisk slidt f.eks. hvis det har ligget på en akkopperet flade eller i agerjord der har været bearbejdet usårlige gange. Skarpkanede trækhul har derimod ligget beskyttet siden afroendringen.

Krummestruktur
Krummestruktur opstår på grund af orme og andre dyrs aktivitet i laget. Ormene spiser det organiske materiale. Det er kommer ud i den anden ende er små kugler af nedbrudt organisk materiale evt. blandet sand, som giver jordlaget den karakteristiske struktur. Ormene og dyrene bevæger sig på tværs af lagene, og med tiden bliver jorden helt homogeniseret. Da orme og andre dyr ikke kan leve der er tilfældigt, vi lag der har ligget vandmættet eller som er blevet hurtigt frosset ikke nedbrødes.

2

Resultater
I tabelerne er indholdet af komponenter der er estimeret angivet med x-xxx, hvor xxx = alt i prøven og (x) = kun enkelte. S = skarpløst, r = afslusede, Cf. Angiver at bestemmelsen er valket.

(Indholds tilsvaret og Kval. Nbr. 100/125)

PROVTYPE:	L4G:	TEGNING:	ANVÆRTER MÆNGDE:	PROVENS ANVÆRTER:
JP L2-A			250 ml	AF: ASAM

DATERING: Forenklet midtblad

HERKONST: Prøven er udtaget i et af de oven beskrevne rum

OBSERVATIONER UNDER SORTERING: Efter åbning var en stor rest tilbage, den bestod overvejende af sand

og ens.

Prøven indholdt:

Rodbrunt brændt kerystal 30

Gulbrunt brændt kerystal med korallpor 25

Sandbragt mineral 25

Skalkryst 1

Skarpløst mineral (x)

Kugle 2f

(Indholds tilsvaret og Kval. Nbr. 100/125)

PROVTYPE:	L4G:	TEGNING:	ANVÆRTER MÆNGDE:	PROVENS ANVÆRTER:
JP L2-D			50 + 200 + 100ml	AF: ASAM

DATERING: Forenklet midtblad

HERKONST: Prøven er udtaget i profilsæven til venstre for den øvrige sektion og er taget mellem A og B

OBSERVATIONER UNDER SORTERING: Prøven viser et indhold af 3 lag, udover en lille del af det øvre og underliggende

lag i henholdsvis 1,2,3,4 og 1 cm tykkelse under hvert organisk materiale med mindre brude og en del brændt ker.

Grønt 1,2-D er det samme materiale

1,2-D er det samme materiale

Top Brud 1,2,3,4: 3 cm tykkelse af det samme materiale og blev markeret organisk materiale med brude under.

Grønt mellem brude krømt materiale

OBSERVATIONER UNDER SORTERING:

1,2-D: Efter åbning var en stor rest tilbage, den bestod af lidt sand og en del bygningsaffald

Prøven indholdt:

Sand x

Brændt ker med korallpor x

Brændt ker x

Mineral x

Skarpløst mineral 2 stk.

Skalkryst 4 stykker

1,2-D:

Efter åbning var en lille rest tilbage, den bestod overvejende af sand

Prøven indholdt:

Skalkryst 30

Rodbrunt brændt kerystal 11, de 7 med korallpor

Kugle 2 stykker med kerystal 21 f

Kuglerne og fiskerne (x)

Sandbragt mineral (x)

1,2-D:

Efter åbning var en midlertidig rest tilbage, den bestod overvejende af sand

1,2-D indholdt:

Rodbrunt brændt ker med korallpor (x)

Gulbrunt brændt ker med korallpor

Sand, som med korallpor (x)

Mineral 21 stykker 30 stykker 21 stykker med sand (x)

Kugle 2 stykker 11 stykker 21 stykker

Skalkryst 1

Skarpløst mineral 2

Exakt aftryk:

Test (Cerve sp.), Etiskale aftryk (Newspaper album) 1

Indeholder kildeangivelse og kilde: NMR 1801231

PM/IVNE | **LAG** | **TEGNUNG** | **ANVILTSENET MÅNDE** | **PM/IVNE ANVILTSENET**
JP 1,2-B øverste | | | **120 ml** | | **AF: ASAN**

DAIZENNG: Fermenteret mælkeskive

HEFFUNGST: Fermentet mælkeskive

PM/IVNE/IVNE: Løst mælkeskiveformet hummer med udpræget karamelliseret

OSSEVATIONER UNDER SORTENNG: Efter tilkomning var en stor part tilbage, den blev overvåget af sand

Prova indhold:

Reaktionstid: 10 min

Sandmængde: 6 ml

Samlet temperatur: 20°C – ved en skævtvinkel udværet: 20°C

Skævtvinkel: 20°

Højden af hældning (h)

Koncept: 47

Prøve: 10 min og 10 min

Færdig: 10 min

Prøve (af prøverne) 1

Prøve (af prøverne) 1

Koncept: (koncept) 1

BEVÆGNING: CE Bort (af Hovedrum) 1 er resten fra udværet

Indeholder kildeangivelse og kilde: NMR 1801231

PM/IVNE | **LAG** | **TEGNUNG** | **ANVILTSENET MÅNDE** | **PM/IVNE ANVILTSENET**
JP 1,2-C | | | **120 ml** | | **AF: ASAN**

DAIZENNG: Fermenteret mælkeskive

HEFFUNGST: Fermentet mælkeskive

PM/IVNE/IVNE: Løst mælkeskiveformet hummer med udpræget karamelliseret

OSSEVATIONER UNDER SORTENNG: Efter tilkomning var en lille part tilbage, den blev overvåget af sand

Prova indhold:

Reaktionstid: 10 min

Sandmængde: 6 ml

Samlet temperatur: 20°C – ved en skævtvinkel udværet: 20°C

Skævtvinkel: 20°

Højden af hældning (h)

Koncept: 47

Prøve: 10 min og 10 min

Færdig: 10 min

Prøve (af prøverne) 1

Prøve (af prøverne) 1

Koncept: (koncept) 1

BEVÆGNING: CE Bort (af Hovedrum) 1 er resten fra udværet

Sammenfatning og diskussion

Til trods for høj aktivitet af orme og andre dyr, blev der registreret størrelsesorden klumper af højt gråklud, sandsynligvis for i hovedrum JP 1,2-C. Hvorvidt det er her der har skullet anvendes som byggestrøelse, eller om det kan være ledning fra en elektrisk ledning kan ikke afgøres.

I prøven var der desuden enkelte mindre rødbrune klumper, disse med mørkt/hvidt. Endelig var der enkelte størrelsesorden træklud og 3 fragmenter meget mørkebrune klumper. Disse klumper har koncentration som forklarer i alle lagene må nok betragtes som baggrundstøj, mens det størrelsesorden der er helt karakteristisk i dette lag.

I lag 1,2-B, der ikk meget højere koncentration af træklud, og i denne prøve blev der fundet 3 forklarede korn, lidt tyndere end klumper og fraktion, sammen med nedstrukturerede klumper. Disse indholdt mindre mængde end man vil finde i kulturlag nær beboelse. Der var desuden en del grindederme klumper, hvor det ene var grindederme. Koncentrationen af tag og mælk var så lav, at det i dette tilfælde må betragtes som baggrundstøj.

Prøve 1,2-D, der udtaget lidt til venstre i profilen, på et niveau mellem 1,2-A og 1,2-B, men ikke i de tilsvarende lag. Prøven synes at indeholde 3 lag, men ved en fejl kendes vi ikke orienteringen.

Det ene lag 2, D-II var ret tynde, tydeligt aftrykt helt fra de øvrige underlagte lag. Laget var desuden tyndt sammenpresset, hvilket kan tyde på at det har været kærnet på det. Det karakteristiske i denne prøve var det høje indhold af bløde kalk- eller krystaller. Da det var ret små klumper der blev fundet, er det umiddelbart svært at afgøre hvilket materiale det er, men mit bedste bud er at det kan være kalciumklorid eller tykke. Rødsiderkludet, men dette bør tages på større fragmenter. Hvorvidt det er tykke eller kalk har været anvendt i forbindelse med fremstilling af mælk, om det har været brugt til hvidning af mælken eller om det er stål fra støberne der har været anvendt som byggestrøelse eller en form for udsmykning kan ikke afgøres ud fra den små størrelser. Det er dog påfaldende at der netop ikke var ret meget mælk i dette lag, og at der blev fundet spor af kalk på flere af de rødbrune klumper kendt for. Atter ad baggrundstøj i enkelte steder af rødbrune brændt ler, mælk (denne var meget grov), enkelte fragmenter klumper og enkelte afbrudt træklud. Der var desuden 2 forklarede frø fra hestehalsete Hvidtødt Clæfod der er en velkendt ukrudtsart, og fra en art af Sten der vokser i mere stabile græsland.

I den midterste del af prøven 1,2-D, midt var der ligeledes en del af de små kalk- eller krystaller, men i meget lavere koncentration. Baggrundstøjet var stort set det samme.

Det sidste del af lag 1,2-D-I var helt afbrudt, her var der tydeligt brændt med mælkklumper på en del af dem og mælk der var ret store størrelser. I denne prøve var der kun få af de tykke klumper. Dette svarer stort set til det der ses i prøve 1,2-A fra den øvre del af profilen.

Konklusion

Med forbehold for at der er relativt små prøver der blev undersøgt, så der kan være kvantitative variationer som ikke fremgår tydeligt af prøverne, synes der alligevel at der tydeligt ændringer i indholdet op gennem lagene.

Med de relativt små prøverne, hvor de enkelte lag synes at have været så tykke karakteristisk, er der muligvis variationer i lagene over en længere periode. Umiddelbart synes det derfor ikke på at det er en grube eller bevæget terrænforvning, men snarere materiale der er afsat i forbindelse med forskellige aktiviteter i området.

Da det ikke er alle lag i profilen der er undersøgt vil der være "huller" i aktivitetstidspunktet som aktiverer nedstrøet. I det nedre lag C kan klumperne af sandmælkretter meget vel kan være rester af ler der har været anvendt som byggestrøelse. Høje oppe i lag B findes indholdet med en del der ser i kultur lag ved beskyttelse med rødt ler. Indholdet i lagene, dog er der tydeligvis meget karakteristisk i forbindelse med mælk. Det må altså antages at korrene herfra dateres, da det vil give et godt indblik om hvor vi er i forhold til størrelser/klumper perioderne og ikke mindst om social status.

Den næste epoke der sikkert kan spores i prøverne er i den midterste del af D hvor der var en stor koncentration af de karakteristiske tykke kalk- eller bridsken. Det er fransede af plancer L2-0-11 i bunden af laget. I givet fald kunne det store indhold af her i grundmassen stamme fra kollapsede vægge i en tidligere lerindlagt bygning, eller der kunne være materialer der har været anvendt ved etableringen af en ny bygning. Forhåbentlig kan de arkæologiske eller historiske kilder give et præg om hvilke materialer der har indgået i de enkelte bygninger på stedet.

Den sidste del af L2-D synes at stamme fra samme fase som L2-A, der enten er en nedrivningsfase af et murværk eller måske anlagt fra et eksisterende murværk. Selvom etableringsfasen af anlægget, hvor man tydeligt vil finde større koncentrationer af murets og forboldsmæssigt så sigt fremstår, ikke tydeligt i de undersøgte lag. Det kan være det vi ser resten af L2-A men her var tillige en del begi med mærkespor som er mere tydelig for et færdigt anlæg end for etableringsfasen.

Vedrørende materiale til datering, Der var enkelte træskul i de fleste lag, der måske kan bruges til datering, men der kan være større usikkerheder ved at anvende det, da egensværligheden ikke er kendt. Kornene er derimod helt perfriske.

Denne rapport er udarbejdet ud fra de betingelser, der er beskrevet i samarbejdsaftalen mellem NOK og DAR 2010

Dette indberører bl.a. at data fra denne rapport kan anvendes internt under hensyntagen til de gældende etiske, akademiske regler vedr. publicering af videnskabelige data.

Kommerciel udnyttelse af rapporten, må kun ske efter skriftlig aftale med NOK.

Bilag 3 – dateringer

Datering af prøve L2A

**UPPSALA
UNIVERSITET**

Agrarvet, Laboratory
Tandem Laboratory

radiocarbon group

Visiting address:
Agrarvet Laboratory
Lägerhyddsvägen 1
Box 528
SE-751 20 Uppsala
Sweden

Tel: +46 18 - 473 11 24
Fax: +46 18 - 55 57 76

Website:
<http://www.tandem.uu.se>

E-mail:
radioce@prg.uu.se

Uppsala 2019-11-06

Henriette Renberg
Nationalmuseum
Danmarks og Kædetehusalléens Oliehus
Fredrikstrøms Kanal 12
DK-1220 KØBENHAVN K
Danmark

**Result of ¹⁴C dating of charcoal from Gålbryde kirkegård, Roskilde, Denmark.
(p 2489)**

Pre-treatment of charcoal and similar materials:

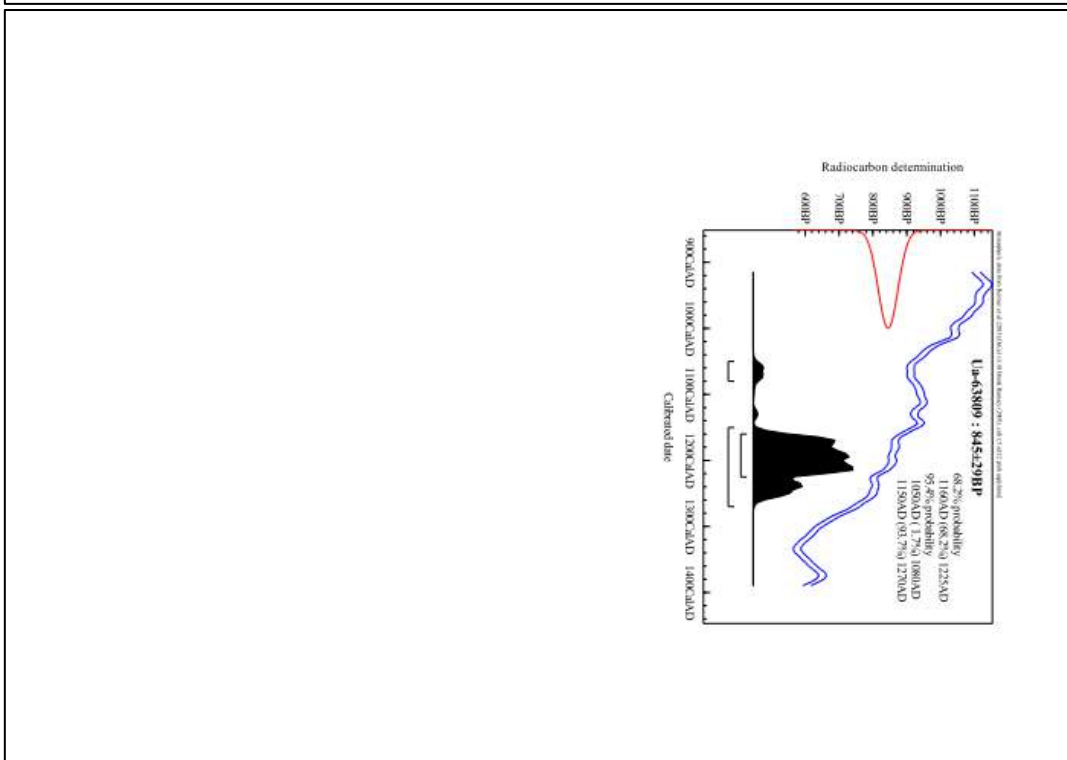
1. Visible root-fibres are removed.
2. 1 % NaOH is added (8-10 hours, just below the boiling point). Carbonates are removed.
3. 1 % NaOH is added (8-10 hours, just below the boiling point). The soluble part is precipitated by addition of concentrated HCl. The precipitate, which mainly consists of humic material, is washed, dried and referred to as fraction SOL. The insoluble fraction (referred to as INS, is mainly consisting of the original organic material, and should therefore provide the most reliable age. Influence of contaminants could be observed from the SOL fraction.

Prior to the accelerator determination of the ¹⁴C-content, the waste and dried material, adjusted to pH 4, is combusted to CO₂ which is graphitized using a re-catalyst reaction. In the present investigation fraction INS has been dated.

Labnumber	Sample	^δ 13C‰ V-PDB	¹⁴ C age BP
Ua-63809	L2A	-26.0	845±29

Best regards

Kari Holmström / Lars Beckel

Datering af prøve L2B

**UPPSALA
UNIVERSITET**

Aggregatlaboratory
Tandem Laboratory

Other Present:
Aggregatlaboratory
Aggregatlaboratory
Lägerhyddsvägen 1
Room 4133

Postal address:
Box 138
SE-751 20 Uppsala
Sweden

Telephone:
+46 18 - 071 20 39

Fax:
+46 18 - 55 57 36

Website:
http://www.tandem.uu.se

E-mail:
Göran.Pommer@polymer.uu.se

Uppsala 2019-03-26

Henriette Renbro
Nationalmuseet
Danmarks og Middelhavstardens Osthel
Fredriksholms Kanal 12
DK-1220 KØBENHAVN K
Denmark

Result of ¹⁴C dating of macrofossil from Gråbovæde kirkegård, Roskilde, Denmark. (p 2113)

Pre-treatment of macrofossil samples:

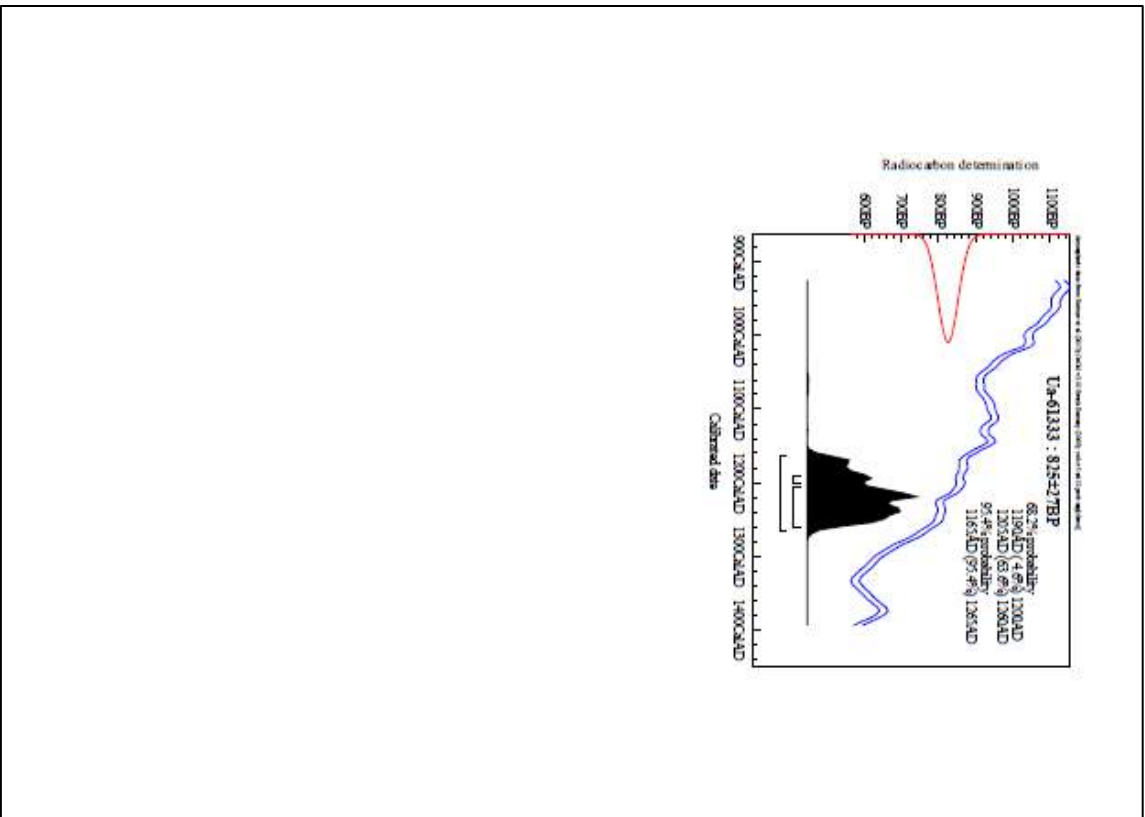
1. 1 % HCl is added (8-10 hours, just below the boiling point) (carbonates are removed).
2. 0.5 % NaOH is added (1 hour, 60 °C). The soluble part is precipitated by addition of concentrated HCl. The precipitate, which mainly consists of humus material, is washed, dried and referred to as fraction SOL. The insoluble fraction, referred to as INF, is mainly consisting of the original organic material, and should therefore provide the most reliable age. Influence of contaminants could be obtained from the SOL fraction.

Prior to the accelerator determination of the ¹⁴C content, the washed and dried material, acidulated to pH 4, is combusted to CO₂ which is graphitized using a Fe-catalyst reaction. In the present investigation fraction INF has been dated.

Labnumber	Sample	δ ¹³ C‰ V-PDB	¹⁴ C age BP
Ua-61333	L2B	-24.1	825±27

Best regards:

Göran Pommer / Lars Beckel

Fotoliste

1.stræk:

2.stræk:

3. stræk & 4.stræk:

5.stræk:

Hej Lars

Hermed en opdatering:

Som bekendt fejrer Roskilde Festival den 50. udgave af festivalen i 2020. På selve festivalen gør vi hvad vi er bedst til, laver en nutidig festival med fremadrettet fokus. Fejring af de første 50 år kommer hovedsagelig til at ske i anden halvdel af 2020.

19. – 21. November afholdes vidensfestival:

En del af ambitionen med markeringen af Roskilde Festival nr. 50 i 2020 er at udvikle og undersøge viden, erfaring og forskning om emner, der knytter sig til Roskilde Festival og det at lave festival i det hele taget. Og sammen med byens forsknings- og formidlingsinstitutioner - Roskilde Universitet, Museet for samtidskunst, Absalon, Roskilde Bibliotek, Roskilde Museum og Rytmask Musikkonservatorium m.fl. er vi igang med at planlægge en ny og større faglig begivenhed i november.

Der er tale om et vidensfestival-format med flere faglige spor, der hver især kan tiltrække et specifikt fagligt og internationalt publikum. Som deltager skal man kunne opsøge flere sideløbende faglige spor og så også store tværfaglige samlinger og markante keynotes, hvor fagligheder mødes på tværs. Og ikke mindst skal begivenheden byde på fællesskabende og samlende kunstneriske oplevelser – koncerter, performance og udstillinger. Og her er det særligt interessant at tænke fx en koncert i Domkirken med.

Begivenheden skal finde sted med Musicon som et epicenter, men altså også meget gerne med oplevelser andre steder i byen.

DJ/producerduoen **Den Sorte Skole** har vi et meget langvarigt forhold til. De startede deres karriere på vores skate scene, har løftet opgaven at markere fejring af 40. festival på Arena og indtog i 2017 Orange scene. Duoen opfører 12 – 15. Marts REFRAKTO i Katharinenkirche i Frankfurt (se vedhæftede). Hvis værket holder rent kunstnerisk (vi er til stede og vurderer) vil vi meget gerne præsentere dette i Roskilde Domkirke ved 2 – 3 koncerter. Vi forestiller os en billetpris på 250 – 300 kr.

Vi beder om mulighed for at kunne afvikle ovenstående koncerter: Torsdag den 19. og fredag den 20. November. I bedste fald 2 koncerter hver dag.

Skulle dette ikke kunne lade sig gøre beder vi om torsdag den 19. og lørdag den 21. November. I fald dette skulle være en mulighed vil kræve at lyd- og lysudstyr skal kunne forblive opstillet i Domkirken fredag den 20. november.

Som en absolut nødløsning kunne onsdag den 18 og torsdag den 19 november være mulige datoer, men det vil være meget u hensigtsmæssigt i det selve vidensfestivalen først starter den 19 november.

Hvis ovenstående ikke kan lykkes vil vi forsøge at lave koncerter med DSS på andet tidspunkt i november/december, men dette vil naturligvis ikke falde ind i samme naturlige ramme. Følgende datoer kunne være mulige ifølge artistens kalender:

12. & 13.11.

26. & 27.11.

3. & 4. 12.

10. & 11.12.

17. & 18.12.

Skulle du have brug for yderligere information for at menighedsrådet kan tage stilling til vores anmodning hører jeg gerne fra dig på mail eller på 23364965

De bedste hilsner / Best regards

Peter Hvalkof
Music Programmer

FIFTY TIMES

Foreningen Roskilde Festival

Havsteensvej 11, 4000 Roskilde

P: +45 46 36 66 13

M: info@roskilde-festival.dk

CVR/VAT 3912 2715

In 2020, we're celebrating the 50th Roskilde Festival. We celebrate the here and now while paying tribute to our legacy.

Roskilde Festival 2020 takes place from Saturday 27 June to Saturday 4 July.

#RF50

DEN SORTE SKOLE & VERTIGO

REFRAKTO

Photos show earlier collaborations between Den Sorte Skole and Vertigo and are shown here to give an impression of the visual element in our collective work.

REFRAKTO

REFRAKTO is an audiovisual performance and installation made for Katharinenkirche in Frankfurt for the Frankfurt Luminale 2020.

An explorative piece of art combining music, sound, light-installation and laser mapping, made in collaboration between composer duo Den Sorte Skole, visual artist collective Vertigo and the organist of Katharinenkirche, Prof. Martin Lücker.

The underlying vision is to investigate the different traces of religion and spirituality in our musical history and bring them together in an audiovisual journey crossing time and space inside the most sacred institution of our society - the church.

What happens when the origin and context of religious expressions are dissolved? When a Gregorian choir chant with a shaman from Congo? When a Hindu poem is processed through a vocoder?

How do we perceive otherness when it presents itself in different contexts? How do we bridge the organic and synthetic and create an experience of presence going back through history?

These are some of the fundamental questions guiding the process of creating REFRAKTO.

The music will be composed from samples of religious and spiritual music recorded through the last seven decades. From field recordings of indigenous tribal ceremonies, Sufi chants and Benedictine choir-traditions to classical Arab vocal music and contemporary experimental electronic music.

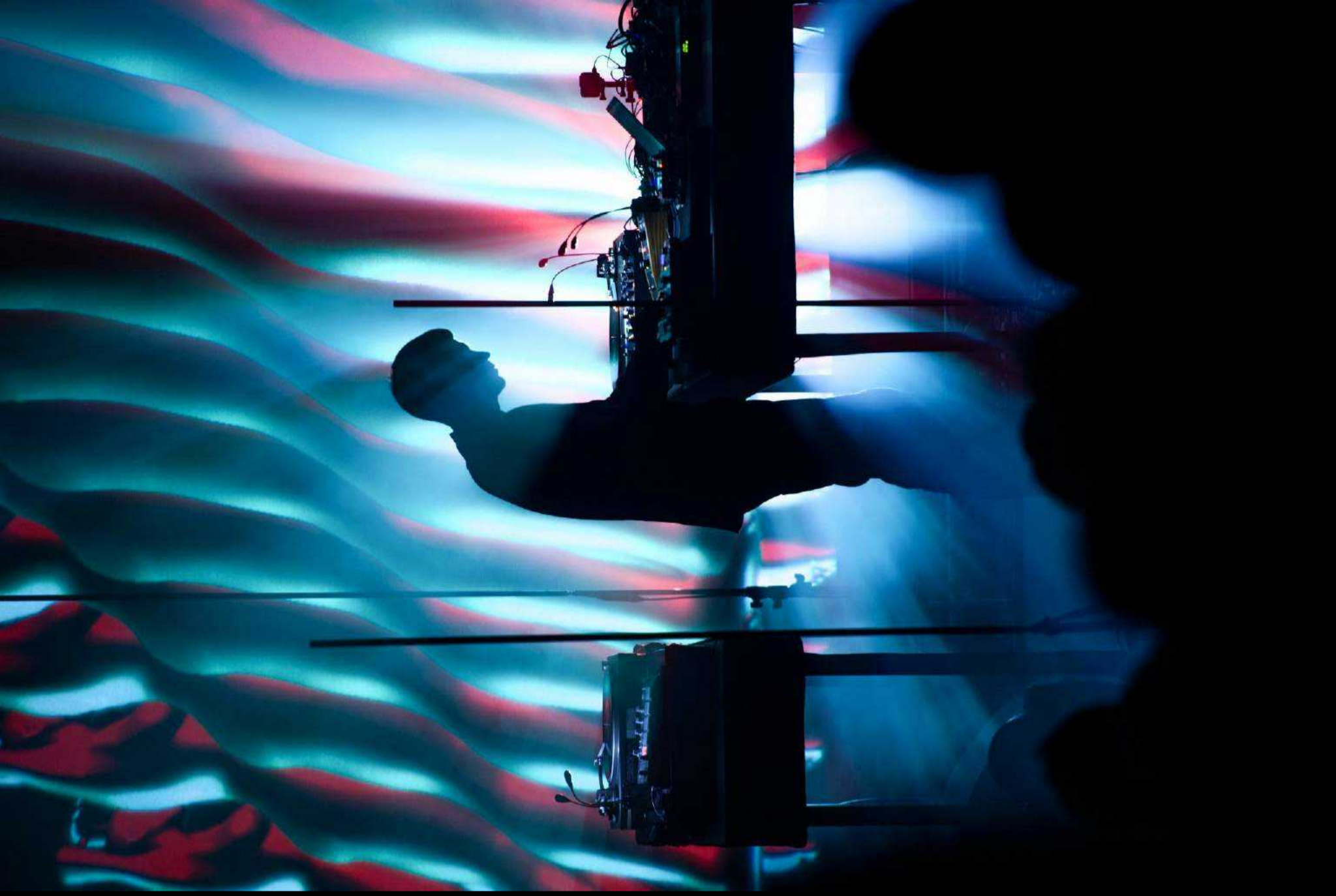
The visual side is made up of a custom-built generative light installation inside the church (and around the audience), creating an abstract yet strong connection between the historical musical traces of religion, the architectural space of the church and technology itself.

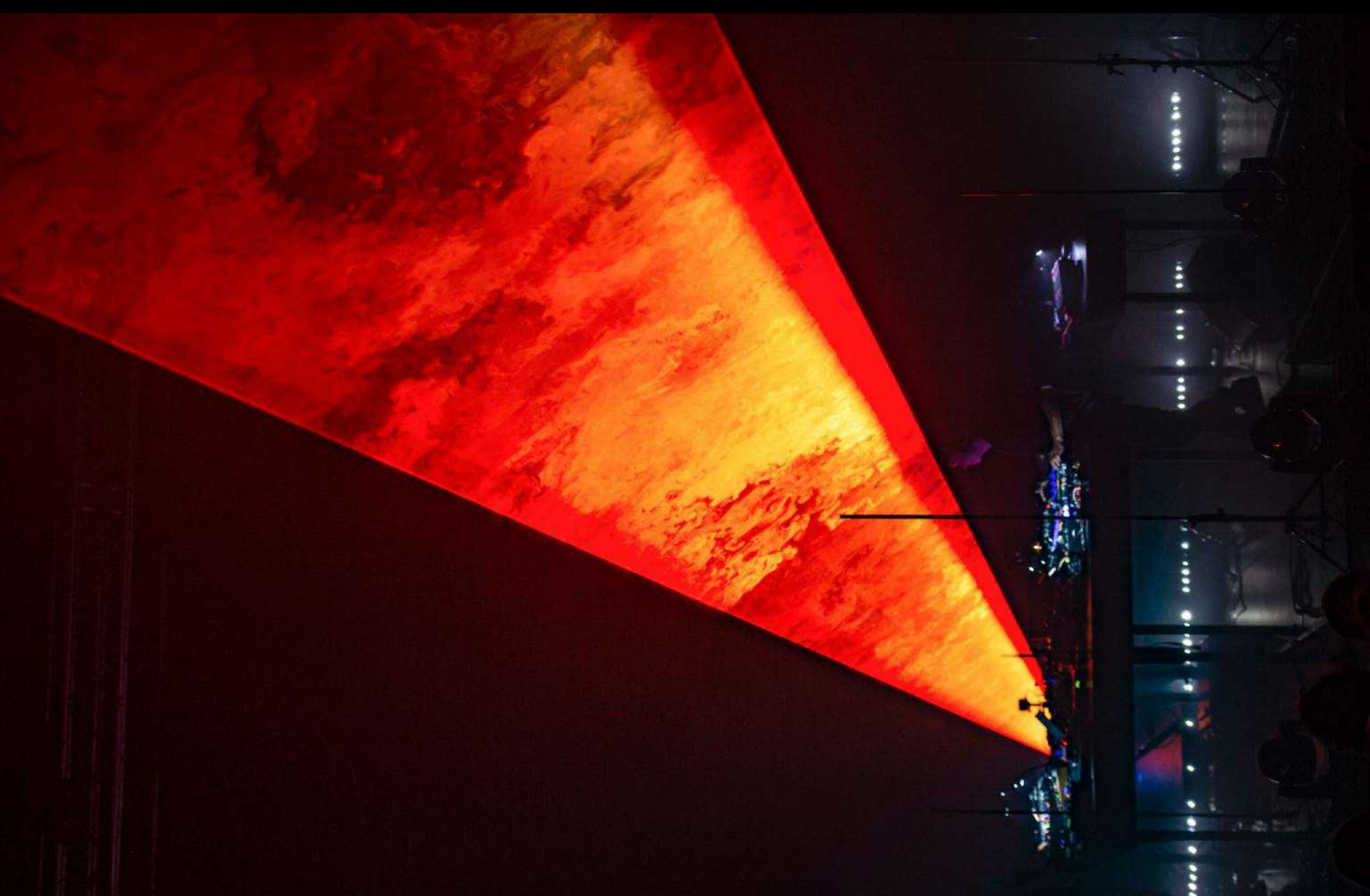
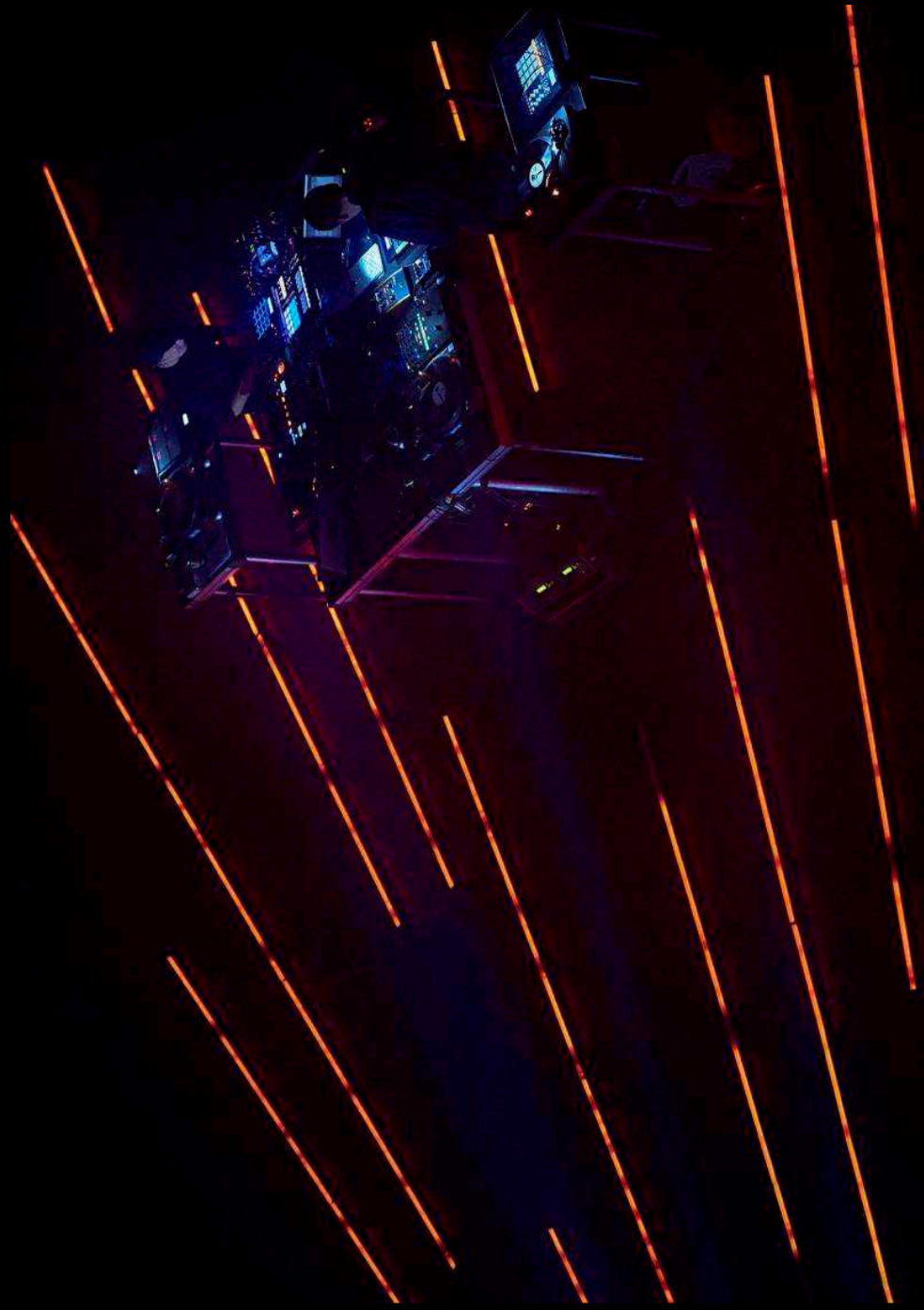
REFRAKTO will be a *unique* piece - composed, designed and build specifically for Katharinenkirche and Frankfurt Luminale 2020.

On stage, Den Sorte Skole work live with samplers, turntables and effect machines. As part of the live experience, the church organ will play an integrated role.

On the visual side, Vertigo builds an installation from black high-density LED sticks and laser mapping with generative coding and live triggering. The result will be a complete space transformation and immersive visual experience.

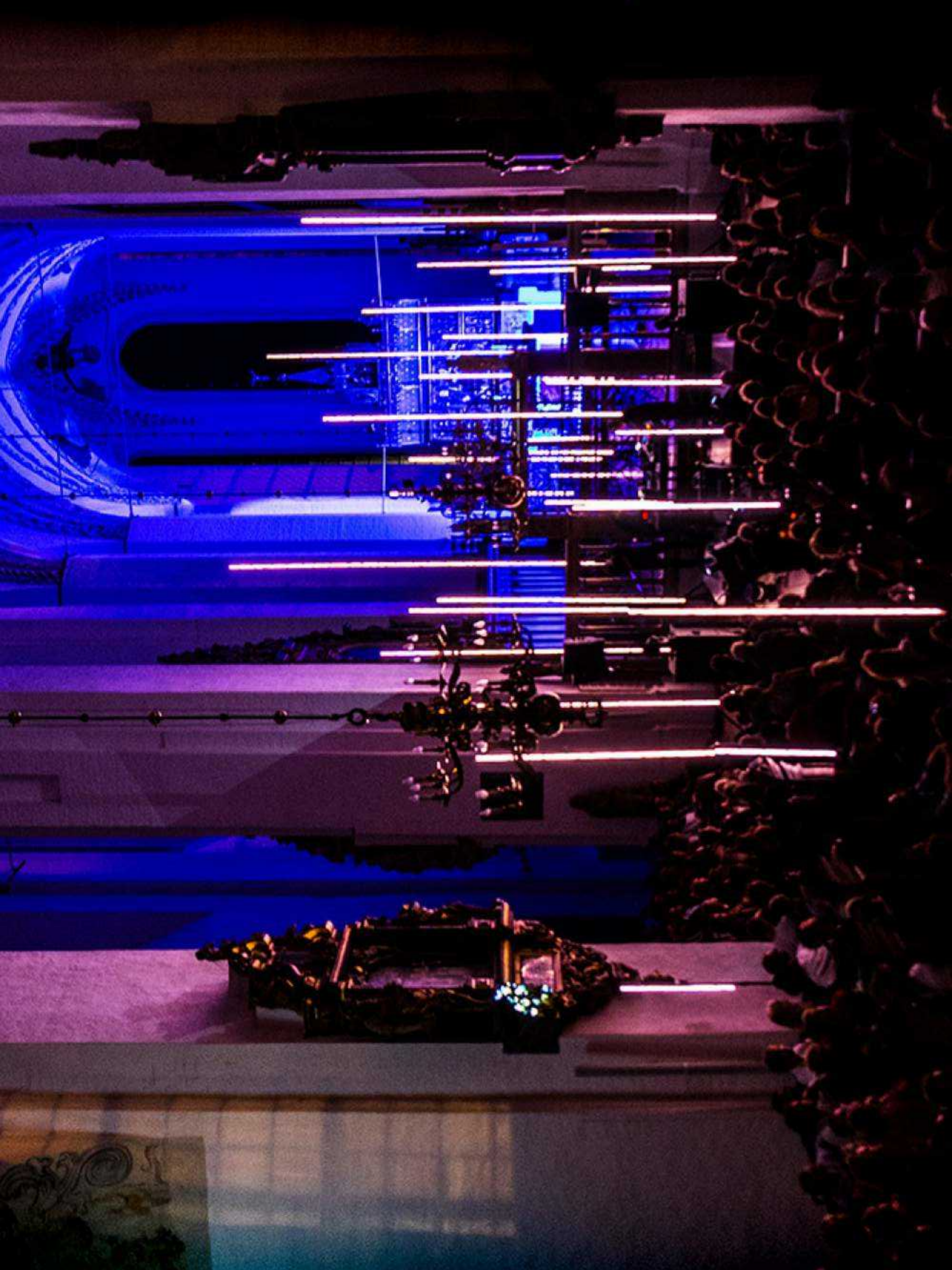
REFRAKTO will be performed as a seated one hour *live* experience each night of the Luminale. Plus as a looped 15-minute installation presenting the 'ghost' or reflections left behind from the full performance.

Review from Århus Cathedral, 2016:

"Tonight, we witnessed something extraordinary. Inside the 716 year old Cathedral of Århus, Den Sorte Skole and Vertigo created a beautiful and overwhelming symbiotic experience of sound and light. A Masterpiece!"
(6/6 in Gaffa, August 2016)

Reviews of our latest audiovisual collaboration, Ghosts & Robots, 2018/2019:

“Once (the samples are) send through the duo’s machine park, they create an intense flow of impulses. Like a transformation of the interference of our digital communication into music. A pulsation between melody and noise, between calm and rave. Encapsulating, demanding, stunning.” (Hamburger Abendblatt, Elbphilharmonie, Hamburg, May 2019)

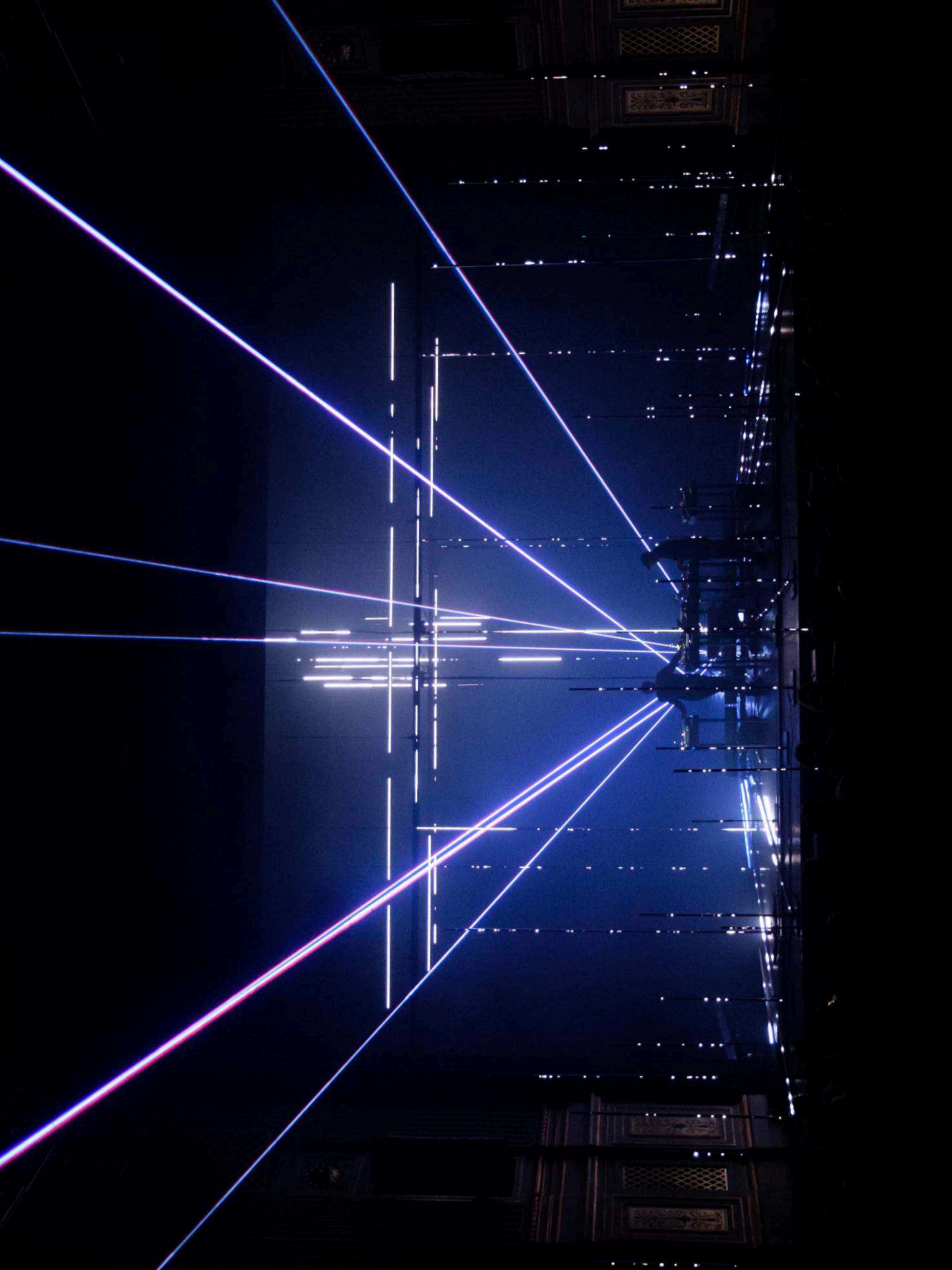
“It was the ultimate overwhelming, as if Dante landed in the world of Blade Runner with his Inferno.” (Deutschlandfunk Kultur, Haus Der Kulturen Der Welt, Berlin, October, 2018)

“A complex “gesamtkunstwerk” that showed how music - like life itself - can be violent, silent, beautiful, crazy, ugly and enchanting at the same time. Without compromises Den Sorte Skole gives us a perspective on ourselves and the world we live in and should be considered the most important music project in Denmark at the moment.” (Soundvenue, The Royal Theater, Copenhagen, May 2018)

SHORT BIO

- DEN SORTE SKOLE is a sample-based composer duo from Copenhagen, founded in 2004. For 15 years they have performed across the world. From large audiovisual installations on Power Square in Beijing and the Elbphilharmonie in Hamburg to classical symphonys with Copenhagen Phil. and raving night concerts at Fusion. In 2017 Den Sorte Skole was awarded the Crown Prince Couples Cultural Award by Their Royal Highnesses Crown Prince Frederik and Crown Princess Mary - considered one of the most prestigious awards in Denmark.
- VERTIGO is an audiovisual artist collective also from Copenhagen, founded in 2011. They create interactive light installations and atmospheric experiences for exhibitions, concerts and other cultural events. Among other projects, Vertigo has been internationally recognized for The Wave - an interactive 3.6 meters high and 80 meters long audible light installation, which has been on display in Copenhagen, London, Liverpool and most recently, in Athens.

[MORE INFO](#)

[VIDEO](#)

[PHOTOS](#)

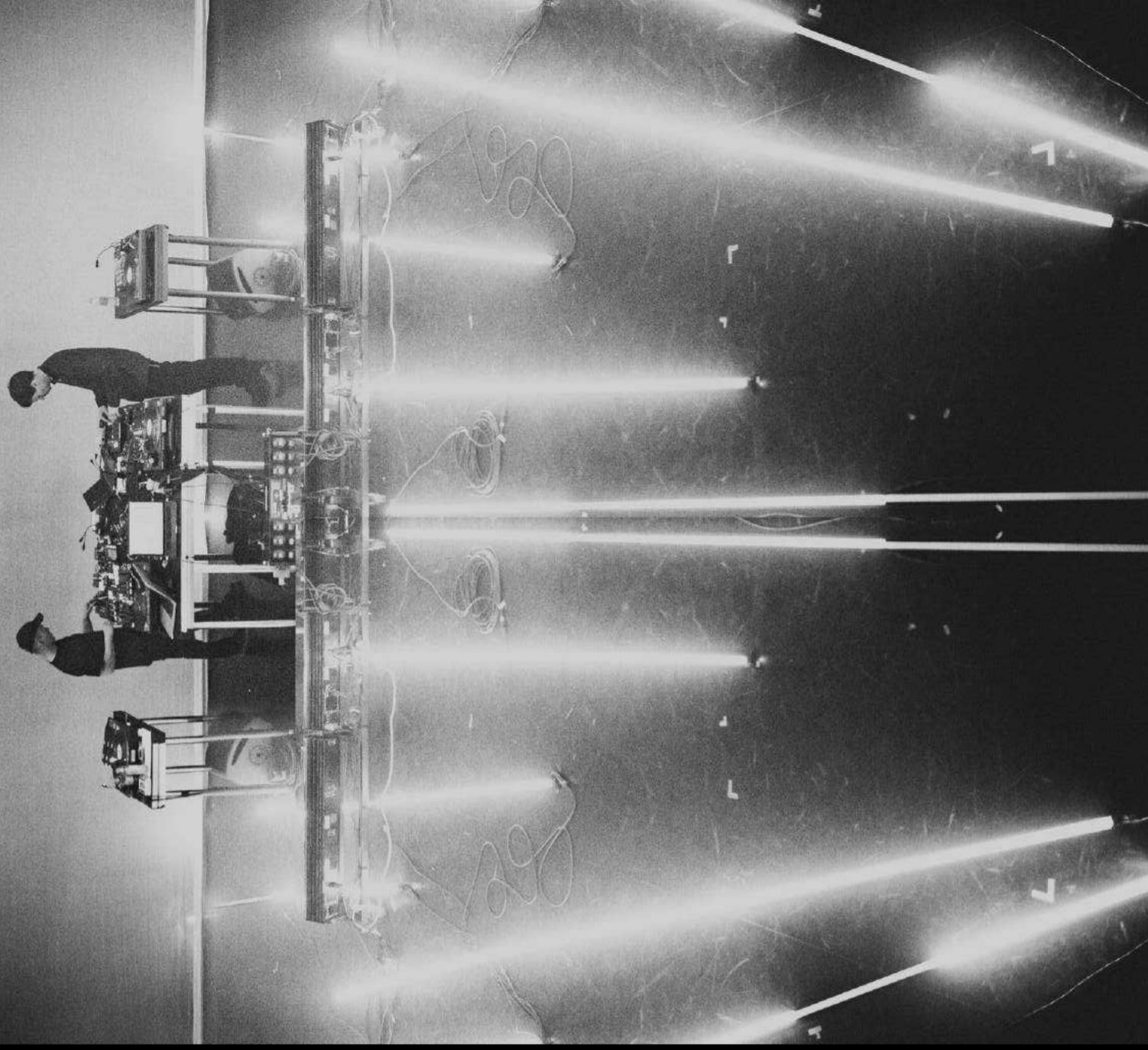
[PRESS PHOTO](#)

[CV](#)

info@densorteskole.net

densorteskole.net

vertigo.dk

Roskilde Kirkegårde

Gråbrødre kirkegård · Gl. Vor Frue kirkegård · Østre kirkegård

Roskilde marts 2020

Provstiudvalget v.

Roskilde Domprovsti

Ansøgning om udskiftning af allé

Roskilde Domsogns Menighedsråd søger hermed om tilladelse til at udskifte cypres-alléen, der er placeret langs hovedstien til kapellet på Østre Kirkegård. Alléen består af en række store buske, der i mange tilfælde er flerstammede, men klippet i pyramideform. Se billedet nedenfor.

Cypresserne er udlevede, mange er angrebet af svamp og har bare pletter/udgåede partier. Se billederne på næste side.

Roskilde Kirkegårde

Gråbrødre kirkegård · Gl. Vor Frue kirkegård · Østre kirkegård

Da det ikke noget, der kan løses ved beskæring eller plejetiltag, ønskes cypresserne udskiftet.

Som erstatning for cypresserne ønskes plantet mindre blomstrende løvtræer, der vil give en markering af årstidernes skiften, som vil give et markant lettere visuelt udtryk. Det er nemlig en udfordring i dag, at cypresserne nærmest udgør en decideret grøn mur, som på meget bombastisk vis umuliggør udsyn på tværs af kirkegården samt gør, at det smukke kirkegårdskapel ikke kan ses fra kirkegårdens hovedindgang og parkeringsplads. Endvidere giver alléen et noget beklemmende indtryk, når man går ad stien mod kapellet. Se billede 1 og billedet på næste side.

Roskilde Kirkegårde

Gråbrødre kirkegård · Gl. Vor Frue kirkegård · Østre kirkegård

I forbindelse med udskiftningen ønskes cedertræet, der ses på næste side fældet, da det i høj grad "trykker" (ødelægger) de nuværende cypresser, hvilket vil blive et endnu større problem i forbindelse med nyplantning.

Med venlig hilsen

Anne Rosendal, menighedsrådsformand.

Roskilde Kirkegårde

Gråbrødre kirkegård · Gl. Vor Frue kirkegård · Østre kirkegård

